

Styre: Fakultetsstyret ved Det humanistiske fakultet

Dato: 24.09.2015

Styresak: 46/15

Arkivsaksnr: 2015/4478-TRM

Møtedato: 20.10.2015

Arkiv og samlinger HF - oppfølging av arbeidsgruppens anbefalinger

Dokumenter i saken:

- Oppnevningbrev (vedlegg 1)
- Rapport og anbefalinger fra arbeidsgruppen (vedlegg 2)

Bakgrunn

Fakultetsledelsen besluttet i april 2015 å nedsette en hurtigarbeidende komite for å utrede igangsetting av umiddelbare tiltak og foreslå organisering av det langsiktige arbeidet med fakultetets samlinger og arkiv. Arbeidsgruppen ble bedt om å utarbeide et kort notat som skulle brukes som bakgrunn for innspill til budsjett 2016 og legge grunnlaget for mer langsiktig arbeid i forbindelse med digitalisering og utvikling av infrastruktur, både ved UiB og nasjonalt (vedlegg1).

Arbeidsgruppen har bestått av:

- Claus Huitfeldt (leder)
- Johan Myking LLE
- Anne Bang AHKR
- Helge Sandøy LLE
- Sigbjørn Apeland GA
- Karin Rydving UB

Arbeidsgruppen leverte sin rapport 31. august i år (vedlegg 2). Rapporten gir en svært god oversikt over fakultetets arkiv og samlinger og de utfordringer arkivene og samlingene står overfor når det gjelder forvaltning, drift og digitalisering. Rapporten redegjør også for de ulike ressursrammene arkivene har og utfordringene som er både akutte og mer langsiktige.

Vurdering og anbefalinger

Arbeidsgruppen har kommet med en rekke tilrådinger på kort og lang sikt, hvorav noen lar seg gjennomføre innenfor dagens økonomiske rammer, mens andre forslag krever tilførsel av ressurser eller et mer langsiktig og strategisk arbeid. Gitt fakultetets svært vanskelige situasjon kan ikke fakultetsledelsen støtte forslagene som innebærer prioritering av økonomiske ressurser.

Fakultetsledelsen støtter imidlertid forslaget om at det etableres et eget utvalg for samlinger og arkiv ved fakultetet med mandat som foreslått av arbeidsgruppen, men med unntak av økonomisk ansvar. Utvalget vil få det overordnede ansvaret for koordinering og prioritering av arbeidet med samlingene, for eksternt samarbeid og for å se på mulighetene for langsiktig ekstern finansiering. Blant annet bør utvalget vurdere mulighetene for å søke midler gjennom Forskningsrådets utlysning av infrastrukturmidler i oktober 2016.

Fakultetsledelsen ser også behovet for en snarlig fysisk sikring av Etno-Folkloristisk arkiv og Arne Bjørndals samling og vil følge opp dette overfor Eiendomsavdelingen.

Når det gjelder digitalisering av arkiv og samlinger må dette finansieres gjennom prosjektmidler utenfor fakultetets egen ramme og vi har i budsjettforslaget for 2016 bedt om mindre prosjektstillinger til videreutvikling og etablering av digitale løsninger i samarbeid med Universitetsbiblioteket for Målføresamlinga og Stadnamnsamlinga, forvaltning av nasjonale og internasjonale digitale språkressurser, samt til digitalisering av Ibsens og Bjørnsons manuskripter ved Teaterarkivet. Utvalget bør få ansvar for å utarbeide en langsiktig plan for prioritering av dette arbeidet

Utvalget har anbefalt oppstartmidler til arbeid med søknader om fremtidig finansiering av aktiviteten ved samlingene. Dette er noe fakultetsstyret kan vurdere som et tiltak innenfor bruken av strategiske midler på fakultetet. Vi vil ta dette opp i fakultetsstyret i desember i forbindelse med budsjettfordelingen for 2016.

Fortsatt samarbeid med Universitetsbiblioteket med sikte på at UB skal forvalte arkivene og samlingene må prioriteres og samlingenes behov bør legges fram for UiBs sentrale infrastrukturvalg. Dette bør følges opp som en del av arbeidet i utvalget for arkiv og samlinger.

I dagens økonomiske situasjon kan ikke fakultetsledelsen støtte anbefalingen om at arkivstillinger gjenopprettes ved avgang eller at arkivstillinger skal prioriteres inn i den faglige bemanningsplanen. Fullføring av igangværende digitaliseringsarbeid over eget grunnbudsjett er heller ikke mulig. Når det gjelder anbefalingen om at det bør settes av (deler av) vitenskapelige stillinger og arkivarstillinger for arbeidet med "levende" samlinger må dette bli opp til instituttene og fagmiljøene selv å prioritere ressurser til.

Forslag til vedtak:

Fakultetsstyret vedtar å nedsette et utvalg for arkiv og samlinger ledet av prodekan for forskning og formidling. Utvalget skal være et rådgivende organ for fakultetsstyret og gis følgende mandat:

- å utarbeide en prioritert handlingsplan for koordinering, forvaltning og utvikling av samlingene de nærmeste 3 årene med målsetning om at UB på sikt skal forvalte arkivene
- å vurdere eksterne finansieringsmuligheter
- legge frem samlingenes behov for UiBs sentrale infrastrukturvalg.

Fakultetsstyret vedtar at arkivarstillinger trekkes inn ved naturlig avgang.

Margareth Hagen
dekan

Trine Moe
fakultetsdirektør

Claus Huitfeldt, prodekan
Johan Myking, LLE
Anne Bang, AHKR
Helge Sandøy, LLE
Sigbjørn Apeland, GA
Kari Rydving, UB

Referanse

2015/4478-KIH

Dato

16.04.2015

Arkiv og samlinger – nedsetting av arbeidsgruppe

SAMMENSETNING:

Claus Huitfeldt (leder)
Johan Myking LLE
Anne Bang AHKR
Helge Sandøy LLE
Sigbjørn Apeland GA
Karin Rydving UB

Fakultetsledelsen har besluttet å nedsette en hurtigarbeidende komite for å utrede igangsetting av umiddelbare tiltak og foreslå organisering av det langsiktige arbeidet med fakultetets samlinger og arkiv.

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ePhorte

Det humanistiske fakultet
Telefon 55589380
Telefaks 55589383
post@hf.uib.no

Postadresse
Postboks 7805
5020 Bergen

Besøksadresse
Harald Hårfagres gate 1
Bergen

Saksbehandler
Kim Ove Hommen
55586485

Arbeidsgruppen bes om å utarbeide et kort notat som kan brukes som bakgrunn for innspill til budsjettet for 2016 og legge grunnlaget for mer langsiktig arbeid i forbindelse med digitalisering og utvikling av infrastruktur, både ved UiB og nasjonalt.

Notatet bør inneholde:

1. En kort oversikt over samlingene.
2. En oversikt over de enkelte samlingenes tilstand.
3. En oversikt over fagmiljøenes bruk av de enkelte samlingene i forskning, utdanning og formidling i dag og av deres vurdering av potensiale og verdi for videre utvikling og/eller tilgjengeliggjøring. Arbeidsgruppen bes også om en presisering av forskningspotensialet i samlingene.
4. Identifisering av eventuelle umiddelbare behov for sikring, bevaring og tilgjengeliggjøring av eksisterende samlinger.
5. Forslag til organisering og koordinering av forvaltning og utvikling av samlingene på lang sikt.
6. Vurdering av budsjettmessige konsekvenser og prioriteringer for 2015-2016.

Utvalget bes om å fremskaffe informasjon om punktene 1-4 ved direkte henvendelser til instituttene og aktuelle fagmiljøer.

Den korte tidsfristen tilsier at arbeidsgruppen ikke forventes å levere noen omfattende utgreiing, men først og fremst en oversikt og et utgangspunkt for videre arbeid.

Vi ber gruppen levere sitt notat innen 1. juni.

Vennlig hilsen

Margareth Hagen
dekan

Kim Ove Hommen
fungerende fakultetsdirektør

Kjetil Utvik Harkestad

Fra: Claus Huitfeldt <Claus.Huitfeldt@uib.no>
Sendt: 31. august 2015 11:30
Til: Post@hf.uib.no
Emne: [POST@hf.uib.no] Arkiv og samlinger – rapport fra arbeidsgruppen
Vedlegg: SamlingsRapport.pdf; HF-arkiv-samlingenes tilstand 2015-06-01.pdf; DigitaleFulltekstarkiv_310314.pdf

Viser til oppnevningbrev fra fakultetet av 16.04.15 (2015/4478-KIH) og oversender med dette arbeidsgruppens rapport med vedlegg.

Beste hilsen

Claus Huitfeldt

- * Claus Huitfeldt
- * Prodekan for utdanning, Det humanistiske fakultet
- * Førsteamanuensis, Institutt for filosofi og førstesemesterstudier
- * Universitetet i Bergen
- * Mobil 465 48 794
- * <http://www.uib.no/personer/Claus.Huitfeldt#>

Samlinger og arkiv ved Det humanistiske fakultet

Innhold

1. Komiteens sammensetning og mandat.....	2
2. Innledning.....	3
3. Faktorer i vurderingen av samlingenes tilstand.....	4
3.1. Materialtyper og bruksmåter.....	4
3.2. Stadier i arbeidet.....	5
4. Oversikt over samlingene og vurdering av deres potensial.....	6
4.1. Målføresamlinga (LLE).....	6
4.2. Stadnamnsamlinga (LLE).....	7
4.3. Teaterarkivet (LLE).....	7
4.4. Norrønt arkiv (LLE).....	8
4.5. Etno-Folkloristisk Arkiv (AHKR).....	8
4.6. Sudan-samlingene (AHKR).....	9
4.7. Arne Bjørndals samling (GA).....	9
4.8. Forskerarkiver.....	10
4.9. Wittgensteinarkivet (FoF).....	10
4.10. Ludvig Holbergs Skrifter (LLE).....	10
4.11. CLARINO (LLE).....	11
5. Samlingenes tilstand.....	12
6. Umiddelbare behov.....	13
6.1. Fysisk sikring.....	13
6.2. Digitalisering.....	13
6.3. Personalressurser.....	13
6.4. Finansiering og koordinering.....	13
7. Fremtidig organisering og finansiering av samlingene.....	14
7.1. Koordinering og organisering.....	14
7.2. Forskning, undervisning og formidling.....	14
7.3. Drift og vedlikehold av digitale ressurser.....	15
7.4. Samarbeid.....	15
7.5. Finansiering.....	15
8. Budsjettmessige konsekvenser.....	16
9. Tilrådinger.....	17
Vedlegg 1: Utredning HF-Arkiv: Befaringer og uttalelser om samlingenes tilstand.....	18
Vedlegg 2: Sluttrapport for prosjektet Digitale fulltekstarkiv.....	18

1. Komiteens sammensetning og mandat

I brev av 16.04.2015 (2015/4478-KIH) oppnevnte Det humanistiske fakultet en hurtigarbeidende komite for å utrede igangsetting av umiddelbare tiltak og foreslå organisering av det langsiktige arbeidet med fakultetets samlinger og arkiv. Gruppen har hatt følgende medlemmer:

- Claus Huitfeldt, Prodekan for utdanning og internasjonalisering (leder)
- Johan Myking, instituttleder, Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier
- Anne Bang, førsteamanuensis, Institutt for arkeologi, historie, kulturvitenskap og religionsvitenskap
- Helge Sandøy, professor, Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier
- Sigbjørn Apeland, førsteamanuensis, Griegakademiet
- Karin Rydving, seksjonssjef, Universitetsbiblioteket

Fakultetet ba om et notat fra komiteen som skulle inneholde:

1. En kort oversikt over samlingene.
2. En oversikt over de enkelte samlingenes tilstand.
3. En oversikt over fagmiljøenes bruk av de enkelte samlingene i forskning, utdanning og formidling i dag og av deres vurdering av potensiale og verdi for videre utvikling og/eller tilgjengeliggjøring. Arbeidsgruppen bes også om en presisering av forskningspotensialet i samlingene.
4. Identifisering av eventuelle umiddelbare behov for sikring, bevaring og tilgjengeliggjøring av eksisterende samlinger.
5. Forslag til organisering og koordinering av forvaltning og utvikling av samlingene på lang sikt.
6. Vurdering av budsjettmessige konsekvenser og prioriteringer for 2015-2016.

Fakultetet ba om at informasjon om punktene 1-4 ble fremskaffet ved direkte henvendelser til instituttene og aktuelle fagmiljøer, og gjorde klart at man ikke forventet noen omfattende utgreiing, men først og fremst en oversikt og et utgangspunkt for videre arbeid.

Arbeidsgruppen ble bedt om å levere sitt notat innen 1. juni.

Som det vil fremgå av dateringen av dette notatet maktet arbeidsgruppen dessverre ikke å levere innen fristen.

Arbeidsgruppen har hatt møter 15.05., 29.05 og 05.06. og ellers kommunisert gjennom epost.

Komiteens leder har i tillegg hatt samtaler med professor Koenraad de Smedt, professor Gjert Kristoffersen og seniorrådgiver Arne Svindland ved Forskningsadministrativ avdeling.

Punkt 1, 2 og 4 i mandatet er gjort rede for i detalj i vedlegg 1, som er utarbeidet av seksjonssjef Karin Rydving, seniorkonsulent Ola Søndena og førstebibliotekar Rune Kyrkjebø ved Universitetsbiblioteket. Rapporten utgjør et viktig grunnlag for dette notatet.

Arbeidsgruppen har sett seg nødt til å gjøre et par avgrensninger i forhold til mandatet:

- Det finnes kildemateriale som har sitt opphav ved eller har særlig relevans for vårt fakultet, men som befinner seg andre steder. Som eksempler kan nevnes Universitetsbiblioteket i Bergen (f.eks. Billedsamlingen, Manuskript- og librarsamlingen, Skeivt arkiv), Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste,

Universitetet i Oslo og Nasjonalbiblioteket. I denne rapporten er det bare HF's egne samlinger vi tar for oss.

- Etter at Universitetet i Oslo har frasagt seg ansvaret for prosjektet "Norsk Ordbok" og de såkalte "språksamlingene" pågår det for tiden forhandlinger om overføring av disse aktivitetene til andre parter, der blant andre Universitetet i Bergen er nevnt. Denne prosessen har vi ikke forholdt oss til.

2. Innledning

Bibliotek, arkiv og andre historiske dokumentsamlinger i form av skriftfester, lydfester og avbildninger er et viktig kildegrunnlag for humanistisk forskning. Slike samlinger kan også sies å utgjøre en vesentlig del av de humanistiske fagenes infrastruktur, på samme måte som laboratorier, teknisk utrustning og forskningsfartøy i andre fag.

Ved Det humanistiske fakultet finnes omfattende samlinger og arkiv. Da Universitetet i Bergen ble opprettet i 1946, var det på basis av virksomheten ved Universitetsmuseet, som allerede i lang tid hadde drevet innsamling av kulturhistorisk og språkhistorisk kildemateriale.

Mange av fakultetets samlinger og arkiv har derfor en historie som strekker seg tilbake til lenge før Universitetet i Bergen ble til. Dette gjelder for eksempel Målføresamlinga, Stadnamnsamlinga, Arne Bjørndals samling, Teaterarkivet og Etno-Folkloristisk arkiv.

Disse og andre samlinger har gjennom årene vært grunnlag for mange vitenskapelige publikasjoner, hovedfags-, master- og doktorgrads-avhandlinger. Samlingene brukes både i forskning, utdanning og formidling. Likevel er deler av materialet relativt utforsket, samtidig som flere av samlingene har kontinuerlig tilvekst fordi det drives innsamling av nytt materiale.

Samlingene bidrar både til innsamling og bevaring av kildemateriale og til fremskaffing av ny kunnskap om språk, musikk og kulturliv, og har dermed også betydelig kulturhistorisk verdi. Det meste av samlingene har overveiende materiale fra Norge med hovedvekt på Vestlandet, men det finnes også kildemateriale fra bl.a. Afrika der originalene i løpet av de siste årene er gått tapt, og som dermed har fått langt større verdi enn tidligere antatt.

Ny teknologi gir muligheter til å gjøre materialet i samlingene tilgjengelig både for forskning, utdanning og formidling i langt større grad enn tidligere. Dette demonstreres særlig godt av resultatene av arbeidet som er gjort i samarbeid med Universitetsbiblioteket om digitale fulltekstarkiv i de siste årene (jfr. Vedlegg 2). Digitalisering gir også mulighet for å gi tilgang for almenheten til deler av materialet der dette er ønskelig, samtidig som digitalisering indirekte medfører en sikring av materialet i tilfelle tap eller skade på originalene.

I de siste tiårene, og kanskje særlig i de siste 2-3 årene, er imidlertid tilgjengelige ressurser til samlingene kraftig beskåret. Inntil for få år siden fantes det langt større personalressurser i form av både teknisk-administrativ og vitenskapelig bemanning enn i dag, og for et par tiår siden fikk samlingene relativt romslige driftsbudsjett direkte fra fakultetet. Bevilgninger til drift ligger i dag på instituttnivå og er helt minimale. Personalressursene er kraftig redusert, og dersom stillinger inndras ved naturlig avgang vil det aller meste av personalressurser forsvinne i løpet av de neste 2-3 årene.

Det er særlig arbeidet med ordning og katalogisering, samt den systematiske innsamlingen av nytt materiale, som har vært skadelidende. Den stadige reduksjonen i rammene for virksomheten har også ført til at digitaliseringsarbeidet har gått langsomt, og at de

mulighetene som ny teknologi representerer er blitt utnyttet i langt mindre grad enn det som ellers ville vært mulig.

Arbeidsgruppen har derfor sett det som sin oppgave å finne frem til forslag som kan legge til rette for både å sikre og å utnytte det potensialet som ligger i samlingene.

3. Faktorer i vurderingen av samlingenes tilstand

3.1. Materialtyper og bruksmåter

I arkivfaglig sammenheng forstår man med ordet "arkiv" vanligvis en samling av dokumenter som har samme arkivskaper, der arkivskaperen kan være en person eller en institusjon. En "samling" er da noe som ikke er et arkiv i nevnte betydning, men en samling dokumenter som har sitt opphav i mer enn én arkivskaper. I vår sammenheng har det vært vanlig å bruke ordene på en litt annen måte.

Noen av samlingene og arkivene ved fakultetet er forbundet med mer eller mindre systematisk pågående aktivitet som resulterer i tilvekst av nytt materiale. Andre er avsluttet, i den forstand at man ikke har planer for eller forventninger om annet enn unntaksvis tilvekst til materialet. I det følgende vil vi bruke "*samling*" (i kursiv) om samlinger eller arkiv av første type (slike som "vokser"), mens vi vil bruke "arkiv" om samlinger eller arkiv av siste type. I tilfeller der distinksjonen ikke er viktig vil vi bruke "samling" (uten kursivering) som fellesbetegnelse for begge typer.

Store deler av samlingene er i aktivt bruk i forbindelse med pågående forskning eller utdanning, mens andre deler ikke har vært i bruk på lenge. Vi velger derfor å skille mellom "aktive" og "passive" samlinger. Både *samlinger* og arkiv kan ha så vel aktive som passive deler, eller er i sin helhet å betrakte som aktive eller passive.

Samlingene består for det meste av objekter i form av tekst, bilder eller lyd, i noen grad også levende bilder (film eller video), og unntaksvis objekter av annen art (gjenstander). Tekster foreligger i form av skriftfester (trykte bøker eller hefter, håndskrifter, kartotek kort, seddelsamlinger, noter, notemanuskripter, teaterprogrammer) på papir, evt. fotografier, fotostatkopier, eller mikrofilmer av slike skriftfester. Bilder (fotografier, tegninger, kart, plansjer o.l.) foreligger i papirform eller i form av negativer, mikrofilm o.l. Lydfester foreligger i form av grammofonplater, lydbånd eller kassetter.

Samtlige materialtyper kan dessuten foreligge også i digital form, og en god del av det nyere materialet er opprinnelig skapt i digital form. Selv om digitale representasjonsformer også har en fysisk realisering, vil vi i det følgende skille mellom fysiske og digitale objekter eller samlinger. Samlinger som opprinnelig er skapt i digital form vil vi kalle digitale samlinger, mens digitaliserte samlinger er digitaliserte versjoner av materiale som ikke opprinnelig er digitalt. Dersom alt materiale i en slik samling er digitalisert vil vi bruke betegnelsen "fulldigitalisert".

Store deler av materialet i samlingene består av unika, dvs. de er originale eksemplarer eller foreligger bare i ett eksemplar. Andre er kopier (replika) av objekter som også finnes annetsteds. Det er verdt å være oppmerksom på at objekter som på ett tidspunkt er å betrakte som replika senere må betraktes som unika, f.eks. i tilfeller der originalen i mellomtiden er gått tapt.

3.2. Stadier i arbeidet

For at en samling skal kunne være til nytte i forskning, utdanning og formidling må en rekke forhold være på plass: Fysisk sikring, ordning, katalogisering, rettighetsavklaring, tilgjengeliggjøring og digitalisering.

1) Samlingen sikres fysisk. I tilfelle der det er snakk om unika vil dette ofte kreve spesialrom som er sikret mot brann og oversvømmelse, og som er utstyrt med klimaanlegg og adgangskontroll. Personer som har behov for det må kunne gis adgang til samlingen uten at den utsettes for unødig slitasje, og behovet for å holde samlingen samlet på ett sted må vurderes. (I tilfelle der fysisk sikring ikke er mulig vil digitalisering også kunne utgjøre en foreløpig form for sikring.)

2) Samlingen ordnes. Deler av samlinger består av etterlatenskaper etter forskningsprosjekter eller enkeltforskeres aktivitet gjennom et helt liv, slik at det ikke alltid finnes noen som har oversikt over innholdet. I arbeidet med ordning av materialet vil det også kunne være snakk om fysisk sikring av enkeltobjekter gjennom ompakking til syrefri konvolutter og mapper etc.

3) Samlingen katalogiseres. For at samlingen skal være tilgjengelig for bruk må det lages en innholdsfortegnelse på et detaljnivå som tilfredsstiller de aktuelle brukernes behov. Katalogisering kan også ofte med fordel skje under ordning.

4) Samlingens rettighetsforhold avklares. Mens det meste av det eldste materialet typisk vil kunne gjøres alment tilgjengelig, vil bruken av andre deler kunne være begrenset av personvern hensyn, tredjeparts opphavsrett, klausulering o.l.

5) Samlingen gjøres tilgjengelig. Noe av materialet i samlingene kan det være ønskelig å gjøre offentlig tilgjengelig, men primært ser vi her på behovet for å gjøre samlingene tilgjengelig for (i prioritert rekkefølge) forskning, utdanning og formidling. Tradisjonelt har tilgang til samlinger vært gitt enten gjennom fysisk tilgang til katalogen og lokalene der samlingen befinner seg, eller gjennom publisering av faksimiler, tekstutgaver, utstillinger o.l. Digitalisering vil delvis kunne erstatte fysisk tilgang, og gjøre behovet for annen publisering minimalt.

6) Samlingen digitaliseres. Digitalisering spiller i dag en vesentlig rolle i alle aspekter av arbeidet med en samling. En digital kopi av samlingen gjør ikke arbeidet med fysisk sikring overflødig, men gjør at den fysiske slitasjen og tapet ved materiell skade på selve samlingen blir mindre. Dersom man kombinerer arbeidet med ordning og katalogisering med samtidig digitalisering av samlingen, er merkostnadene ved digitalisering oftest overkommelige. Under visse enkle forutsetninger kan en digital versjon også uten vesentlige kostnader gjøres alment tilgjengelig. Det siste kan til gjengjeld gjøre at avklaring av rettighetsforhold blir viktigere.

Selve digitaliseringsprosessen består ikke bare av skanning eller transkribering av materialet i en samling, men også av foregående analyse, data modellering, valg av formater, programvare og distribusjonsform, registrering av metadata og tilrettelegging for bruk i form av programvare for gjenfinning, visning og søk. Derfor er det viktig at digitaliseringsaspektet kommer inn i arbeidet med samlingene så tidlig som mulig. Se Vedlegg 2 (om fulltekstarkiver) for nærmere om dette.

Samlingene ved Det humanistiske fakultet oppviser stor variasjon og befinner seg på forskjellige stadier med hensyn til punktene 1) til 6) ovenfor. Noen (deler av) samlinger er hverken fysisk sikret, ordnet, katalogisert, tilgjengeliggjort eller digitalisert. Andre kan f.eks. være ordnet, katalogisert og digitalisert, men ikke fysisk sikret, eller omvendt.

Det er heller ikke nødvendigvis ønskelig eller aktuelt å gjennomføre alle tiltak med hensyn til alle deler av alle samlinger. Dette vil avhenge av vurderinger av samlingenes forskningsmessige verdi og potensial, forventet bruksmåte og prioritering av tilgjengelige midler.

Det er imidlertid viktig å merke seg at for *samlinger* (men ikke arkiver) må man gjennomføre de aktuelle tiltakene på listen fra 1) til 6) for hver gang det skjer en tilvekst. Selv om man i praksis vil samle slikt arbeid i bolker, er dermed alle oppgaver å betrakte som kontinuerlige og krever stillingsressurser for at samlingene skal kunne fungere.

4. Oversikt over samlingene og vurdering av deres potensial

I det følgende gir vi en oversikt over de samlingene ved fakultetet som komiteen kjenner til og har tatt i betraktning. Med unntak av CLARINO og de samlingene vi har gitt fellesbetegnelsen "Forskerarkiver" er samtlige nærmere omtalt i Vedlegg 1.

4.1. Målføresamlinga (LLE)

Målføresamlinga går tilbake til *Folkemинnesamlingi* ved Bergens Museum, som blei grunnlagt av professor Torleiv Hannaas i 1921. Ho inneheld først og fremst materiale frå Vestlandet. Samlinga har blitt tilført materiale jamt og trutt frå starten av. Medan dei tidlege samlingane i stor grad var handskrivne oppskrifter av ymse slag, er det i dag i stor grad digitaliserte og transkriberte lydopptak som blir lagde inn i arkivet.

Mykje av materialet er komme inn i samband med systematiske innsamlingsprosjekt, både slike Målføresamlinga har arrangert, og slike som masterstudentar og doktorgradsstipendiatar har gjennomført i samband med avhandlingsarbeida sine.

I dag omfattar oppskriftene sirka 10 000 sider med opplysningar og dialektanalysar; her er ordsamlingar på i alt 428 000 ord, og lydopptaka utgjer sirka 2000 timar frå tidleg på 1950-talet til vår tid. Lydsamlinga er den største dialektsamlinga i landet. Vidare arbeid med dette materialet kombinert med nyinnsamling opnar for eit stort forskingspotensial som kan gi solide data og innsikter til den fornya og sterke internasjonale interessa for historisk sosiolingvistikk.

Dei siste åra har mykje materiale komme inn frå to NFR-finansierte prosjekt, *Dialektendringsprosessar* og *Industristadprosjektet*. Samlinga er ansvarleg for UiB sitt bidrag til det NFR-finansierte prosjektet *Language Infrastructure made Accessible* (LIA), der målet er å bygge opp ein forskingsressurs som gjer alle talemålsressursar i Noreg tilgjengelege innafor ein struktur.

Målføresamlinga har den suverent største dialektsamlinga i landet, og ho har allereie vore grunnlaget for fleire prosjekt der gamle opptak blir jamført med nye for å studere språkending i verkeleg tid. Vidare arbeid med dette materialet kombinert med nyinnsamling opnar for eit stort forskingspotensial som kan gi solide data til innsikt i norsk språkhistorie, og det gir grunnlag for hypotesedanning og -testing innanfor den sterke internasjonale disiplinen historisk sosiolingvistikk. Denne disiplinen gjer no med pålitelege historiske lydopptak store steg framover i den sentrale lingvistiske forskingsoppgåva med å avsløre mønster i og vilkår for språkending.

4.2. Stadnamnsamlinga (LLE)

Stadnamnsamlinga ved LLE har sitt grunnlag i den såkalte «skolebarninnsamlinga» i perioden 1931-1935, der skoleelever fra 9700 matrikelgårder i 13 fylker samlet inn stedsnavn. Innsamlingsprosjektet ble organisert av navnegranskeren Gustav Indrebø (1889 - 1942), og omfatter totalt over 1 million navn.

I dag har navnesamlingen som helhet et omfang på minst 1.5 million navn, fordelt på 400 kommuner, i hovedsak fra Vestlandet. Mye av materialet (lister og kartotekkort) er i dag digitalisert, og et par hundre tusen navn er registrert i en database. Samlingene fra Sogn og Fjordane er digitalisert ved Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane. De fleste navnene som er samlet inn i de siste tiårene er plassert på kart (ØK).

Forskningspotensialet i Stadnamnsamlinga er betydelig, særlig med tanke på det vestnorske tilfanget. Dette består av innsamlet materiale og ca 75 hoved-/masteroppgaver innlevert de siste 40 årene. Materialet er særlig interessant for studiet av mikrotoponymi, da det kaster lys over dialektgeografiske forhold som er vesentlige for kulturhistorien i sin alminnelighet og for eldre agrarhistorie i særdeleshet. Slike studier er mangelvare, særlig er det viktig å øke innsatsen i et regionalt perspektiv (Vestlandet). Samlingen inneholder betydelig materiale med relevans for etymologisk forskning. Etymologi er en disiplin som ikke dyrkes i stor grad her i landet, men professor Oddvar Nes har siden 1970-tallet levert betydelige bidrag, ikke minst med støtte i materiale fra samlingene. Med tanke på en mulig kommende nyorganisering av språksamlingene er det naturlig å se etymologiske studier i sammenheng med navnestudier og leksikografiske tilnærminger.

4.3. Teaterarkivet (LLE)

Teaterarkivet inneholder i overkant av 200 hyllemeter med arkivmateriale, fra 1778 og frem til i dag. Samlingene består bl.a. av regi- og sufflیمانus, teaterprogram, plakater, korrespondanse, noter, manuskripter, bilder, skisser, klipparkiv.

Samlingene omfatter:

- Det Dramatiske Selskab i Bergen (1794-)
- Det Norske Theater i Bergen (1850-1863)
- Den Nationale Scene (1876-)
- Komediateateret i Bergen (1933-1964)

Her finnes også noe materiale fra friteatergruppene i Bergen, fra skoleteatervirksomhet og fra amatørteatre, alt med hovedvekt på Vestlandet. I samlingene finnes regi- og sufflیمانus med håndskrevne sceneanvisninger til den enkelte oppsetning, info om lys, kontentum m.m. Klipparkivet inneholder bl.a. kritikker og omtale av DNS-oppsetninger fra starten av. Det søkes nå om midler til digital konservering og publisering av det eldste materialet, i samarbeid med Universitetsbiblioteket, i første omgang for Henrik Ibsen-materialet, og deretter for Bjørnstjerne Bjørnson-materialet. Målet er å få alt arkivmaterialet fra Det Norske Theater digitalt tilgjengelig. Inngangen til arkivmaterialet ligger i kortkataloger, med flere innganger til materialet.

Teaterarkivet huser et unikt materiale fra produksjoner av teaterforestillinger. Materialet er like unikt som forestillingene som ble satt opp. Det betyr at materialet i arkivet kan dokumentere hvordan teaterkunstnere som Henrik Ibsen og Bjørnstjerne Bjørnson tenkte i praktisk regiarbeid. Det igjen kan gi innblikk i hvordan de som dramatikere trakk på erfaringer fra det praktiske teater. Det kanskje mest interessante er at hele Det Norske Theaters historie er knyttet til Ole Bull, Henrik Ibsen og Bjørnstjerne Bjørnson. Ut over å

dokumentere regiarbeidet, skuespillerarbeidet, scenografi, har arkivet et kritikkmateriale som setter forestillingene inn i en kontekst. Det unike er at ved Teaterarkivet er alt om oppsetningene samlet på ett sted.

Ut over de mest profilerte personer på 1800-tallet, har Den Nationale Scene også hatt betydelige kunstnere som Nordahl Grieg, Per Schwab, Hans Jacob Nilsen, Gunnar Heiberg. Mange betydelige deltakere i den offentlige debatt har også vært teatersjefer ved DNS.

4.4. Norrønt arkiv (LLE)

Det er bygd opp et stort arkiv av norrøne diplom- og håndskriftsfotografi ved instituttet. Takket være et samarbeid med Universitetsbiblioteket er dette arkivet tilgjengelig for alle interesserte i Manuskript- og librarsamlinga i første etasje av HF-bygget.

Medieval Nordic Text Archive (<http://www.menota.org>) er et nordisk nettverk for utgivelse og bearbeidelse av middelaldertekster på de nordiske språkene. Nettverket formidler tekster som er transkribert direkte fra primærkildene, og har nå bygd opp et korpus på 1,1 millioner ord – i løpet av det kommende året vil det stige til minst 1,4 millioner ord (<http://www.menota.org/tekstarkiv.xml>). Mange av tekstene er morfologisk annotert, og et utvalg på over 200.000 ord er i tillegg syntaktisk annotert. Menota har vært ledet fra Bergen siden opprettelsen i 2001, men samarbeider tett med EDD i Oslo, som også har ansvaret for drift og utvikling av Menota-nettstedet og tekstarkivet, og PROIEL- prosjektet samme sted, seinst gjennom det NFR-finansierte infrastrukturprosjektet Menotec (http://www.menota.org/menotec_en.xml). Menota tilbyr i dag det største allment tilgjengelige korpus av nordiske middelaldertekster på et høyt filologisk nivå og den aller første trebanken over gammelnorsk. Den største brukergruppen av arkivet er trolig språklig interesserte forskere, men fordi stadig flere av tekstene er så omfattende annotert, vil arkivet ha en økende verdi også for litterært og historisk interesserte forskere. Menota er et gjennomført Open Access-arkiv.

4.5. Etno-Folkloristisk Arkiv (AHKR)

Etno-folkloristisk arkiv (EFA) er et kulturhistorisk forsknings- og tradisjonsarkiv ved Kulturvitenskap, AHKR. Grunnlaget for arkivet er det innsamla folkeminnematerialet etter professor Torleiv Hannaas, som stifta Folkeminnesamlingi ved Bergens Museum i 1921. Hannaas-samlinga inneholder et bredt spekter av folkeminne – bl.a. segner, barneleker, viser, ballader, eventyr, gåter, manuskripter, bøker. I tillegg inneholder EFA mye tilsvarende arkivmateriale fra nyere tid – vitser, barneleker, intervjumateriale om barne- og ungdomskultur, moderne folketro og folkemedisin.

EFA inneholder svært ulike typer skriftlig arkivmateriale, fra håndskriftmateriale fra 1700-tallet til nyere studentmateriale, håndskrevne og maskinskrevne registrerings- og kartotekkort, utklipp, fotomateriale, avskrifter og kopier (i hovedsak fra Norsk Folkeminnesamling (NFS)).

Mye av det eldste originalmaterialet (inklusive Hannaas-samlinga) er digitalisert, men kun som lavoppløste JPG-filer. Ny digitalisering av originalmaterialet og lyd materialet bør foretas.

Materiale fra Etno-folkloristisk arkiv brukes i dag i undervisningen, særlig når det gjelder metode. Det er også basis for masteroppgaver. Faglig er det grunn til å anta at denne type materiale vil bli mer brukt i fremtiden, ettersom man nå i mindre grad skiller mellom samtids- og eldre materiale, men fører disse sammen i studier av medie- og folketrofenomener. Mye av materialet (særlig Hannaas-samlingen) har stor offentlig interesse, særlig for lokalsamfunn og deres historie, kultur og identitet. Den er også etterspurt av forskere.

4.6. Sudan-samlingene (AHKR)

R. Sean O’Fahey har siden 1960-tallet arbeidet som historiker med det islamske Afrika, og særlig Sudan. Han var en sentral person i Bergen-Khartoum samarbeidet på 1970- 80-og 90-tallet. Som historiker har O’Fahey arbeidet med tre hovedsaker:

- DarFurs (en region i Sudan) historie
- Idrisiyyas (en religiøs bevegelse som i dag har hovedsete i Sudan) historie
- ”Arabic literature of Africa”, et flerbindsverk utgitt i Leiden som lister all kjent arabisk/islamsk litteratur i Afrika og som er et hovedreferanseverk.

Samlingen O’Fahey har overlatt til UiB er preget av hans virke som historiker og består for det meste av kopier (foto/fotokopi) av originalt materiale fra offentlige og private samlinger. Det er også slik at en relativt stor andel av materialet kopiert/fotografert av O’Fahey i dag er unikt. Dette gjelder særlig materialet fra DarFur, der det meste av originaler ble ødelagt under borgerkrigen. Det gjelder imidlertid også store deler av det øvrige materialet, kopiert fra offentlige og private samlinger i Afrika. Svært mye av dette (det nøyaktige anslaget er vanskelig) er utilgjengelig for forskning på grunn av manglende vedlikehold/dårlige lagringsforhold/fattigdom/politisk motvilje. Dette er et kjent fenomen for mange som har arbeidet med kildemateriale i denne delen av verden, der selv offentlige arkiv kan bli ødelagt, vanskjøttet eller prioritert bort.

Siden samlingen i stor grad består av unike dokumenter, er den også i økende grad viktig for forskere som driver kildebaseret historieforskning på Afrika generelt og Sudan spesielt. Deler av samlingen som omhandler Sudans moderne historie er også i bruk som basis for masteroppgaver ved UiB (fredsforhandlinger, Norges rolle i dette, mv). Samlingen er også viktig for religionsforskere og for arkeologi. Den utgjør en sentral basis i det lange og pågående forskningssamarbeidet mellom AHKR og Universitetet i Khartoum.

4.7. Arne Bjørndals samling (GA)

Arne Bjørndals Samling er folkemusikksamlinga ved Griegakademiet, UiB. Samlinga har fått navn etter spelemannen og innsamleren Arne Bjørndal (1882-1965). Formålet med samlingen er innsamling, arkivering, bevaring, forskning og formidling av i hovedsak Vestnorsk folkemusikktradisjon.

Gjennom flere tiår drev Bjørndal en omfattende innsamlingsvirksomhet, som resulterte i en stor samling med lydbåndopptak, noteoppskrifter, og skriftlig materiale om folkemusikktradisjon. Siden Bjørndals tid har innsamlingsarbeidet fortsatt – lydarkivet er mangedoblet på de siste 30 årene, mens samlingen med noteoppskrifter er fordoblet.

Noteoppskrifter og den eldste protokollen med avisutklipp samt hoveddelen av lydopptakene (18 000 spor) er digitalisert og katalogisert. Det gjenstår å digitalisere og katalogisere 7.5 hyllemeter med bånd/kassetter, ca. 20 000 sider hånd- eller maskinskrevne manuskriptsider, ca. 100 protokoller avisutklipp, og en omfattende kortkatalog. Dessuten er samlingen hele tiden voksende, med tilfang fra forskere, studenter og privatpersoner.

Arne Bjørndals samling har, siden samlingen ble gitt til UiB i 1950 vært tilgjengelig for forskere, studenter og privatpersoner. Samtidig har disse brukergruppene vært med på å bygge samlingen ved å donere innsamlet materiale. I dag spiller samlingen en særlig viktig rolle i oppbyggingen av et musikkvitenskapelig miljø ved Griegakademiet, bl.a. det nylig oppstartede bachelorstudiet, som hadde svært god søking. GA har dessuten et tett samarbeid med Ole Bull akademiet, og ABS er en viktig ressurs for studenter og ansatte der.

4.8. Forskerarkiver

Ved AHKR og LLE finnes en rekke forskerarkiver etter tidligere ansatte. Dette gjelder blant annet arkivene etter Richard Pierce, Elsa Kleppe, Gunnar og Randi Håland, Anders Bjørkelo, Hafsaas/Tsakos, Fontes Historiae Nubiorum (Pierce, Eide, Hägg), samt kildemateriale på Sudan og det Islamske Afrika (Hofheinz/Thomassen/Stiansen/Spaulding/Hunwick).

Arbeidsgruppen har ikke hatt kapasitet til å vurdere omfang og potensiale for disse arkivene.

4.9. Wittgensteinarkivet (FoF)

Wittgensteinarkivet ved Universitetet i Bergen (WAB) ble opprettet i 1990, med mål om å produsere en fullstendig, maskinleselig versjon av Ludwig Wittgensteins Nachlass (ca. 20 000 håndskrevne og maskinskrevne sider som han etterlot seg ved sin død i 1951). Originalene befinner seg i forskjellige institusjoner (mest ved Wren Library, Cambridge). I 1975 kjøpte de 4 norske filosofiske instituttene i fellesskap en mikrofilm av Nachlass. Denne ble grunnlaget for opprettelsen av WAB. I år 2000 var utgaven *Wittgenstein's Nachlass: The Bergen Electronic Edition* ferdig og kom ut som CD-ROM på Oxford University Press.

WAB tilbyr i dag gjesteforskere tilgang de maskinleselige dataene til Nachlass og til en fullstendig samling av kopier av originalmaterialet. Innholdsmessig representerer arkivet en stor vitenskapelig investering i bevaringen, gjengivelsen, sammenlenkingen og tilleggsinformasjonen til Wittgensteins manuskripter.

4.10. Ludvig Holbergs Skrifter (LLE)

Ludvig Holbergs Skrifter (LHS) er en ny samlet utgave av Ludvig Holbergs forfatterskap. Den er en tekstkritisk utgave basert på førstetrykk av Holbergs verk, som også vil være tilgjengelige som digitale faksimiler. Den vil være åpen og gratis tilgjengelig på nettet. En rekke av tekstene vil dessuten bli utgitt i bokform.

LHS er et dansk-norsk samarbeid mellom Universitetet i Bergen og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Etableringen av den digitale plattform ble gjort av Uni Computing, en avdeling av Uni Research i Bergen. To bibliotek er knyttet til prosjektet, Universitetsbiblioteket i Bergen og Det Kongelige Bibliotek i København. Bibliotekene leverer digitale faksimiler av Holbergs førsteutgaver.

Bøkene i Universitetsbibliotekets manuskript- og librarsamling i HF-bygget er kilde for de elektroniske bildene av Holbergs prosa-produksjon, og skanningen er utført av Universitetsbiblioteket.

LHS er nå åpent tilgjengelig på nettet for alle og det er viktig å få ut informasjon om bruk av denne elektroniske utgaven til ulike brukergrupper. Det finnes en mengde ulike slike: den allment interesserte leser/mottaker, forskere i den internasjonale, nordiske og nasjonale forskningsfronten (litterater, lingvister, historikere, samfunnsvitere, religionshistorikere, filosofer, musikkvitere, osv.), studenter, lærere og elever i grunn- og videregående skule, osv. Her kan lages "skreddersøm", særlig for skolen.

Det dansk-norske LHS har god faglig erfaring og samarbeidserfaring med UiB og DSL, og til Det Kongelige Bibliotek (KB) og UB UiB (UB har vært særlig sentral). Disse samarbeidene vil fortsette for å oppnå nye forskningsresultater, ny innsikt og ny kunnskap om Holberg, opplysningstiden, 1700-tallet – og til å forstå vår egen tid – innenfor ulike humaniorafag (se ovenfor). Og for en utvidet formidling. Vi har nå en historisk unik sjanse til dette. At LHS har

vært en sentral UiB-satsing har vært uvurderlig for det positive resultatet så langt. Nå er det viktig at dette samarbeidet og faglige potensialet blir videreutviklet.

4.11. CLARINO (LLE)

CLARINO er den norske delen av det felleseuropeiske prosjektet ESFRI-prosjektet CLARIN (Common language resources and technology infrastructure). Prosjektet er finansiert av NFR.

Formålet med prosjektet er å bygge ut den norske delen av en europeisk infrastruktur for språkforskning. På europeisk nivå skal Clarin etablere en integrert elektronisk forskningsinfrastruktur for språkressurser og -teknologi. Databasene vil komme til nytte for en lang rekke formål innenfor humaniora og samfunnsvitenskap; for digital humanioraforskning blir vanligere og behovet for tunge databaser er økende.

CLARINO arbeider ikke med tilrettelegging av nye datakilder, men har allerede integrert og gjort tilgjengelig en rekke digitale språkressurser som ordbøker, leksika, korpora, thesauri, grammatikker som gjennom årene er produsert ved UiB, først og fremst ved HF og Uni Computing (tidligere Aksis/HIT-senteret/Humanistisk Datasenter).

CLARINO er et nasjonalt infrastrukturprosjekt som samler digitale språkressurser og gjør dem bedre tilgjengelig for forskere. Metoden er å etablere datadepoter som lagrer og katalogiserer eksisterende digitale ressurser. Produsentene av datasamlinger leverer data og metadata til et datadepot (f.eks. på <https://repo.clarino.uib.no>) som forsikrer langtidslagring og forsyner ressursen med en PID (persistent identifier). Metadata blir så tilgjengeliggjort for nasjonal og internasjonal høsting i språkdatakataloger. CLARINO er således et paraplyprosjekt for “best practice” mht. forvaltning av forskningsdata. CLARINO deltar aktivt i CLARIN, et europeisk infrastrukturkonsortium som utarbeider felles standarder og sikrer internasjonalt samarbeid.

5. Samlingenes tilstand

Tabellen nedenfor gir en oversikt over samlingenes tilstand med hensyn på de kriteriene som ble presentert i 3 "Faktorer i vurderingen av samlingenes tilstand",

	Institutt	Fysisk sikret	Stillingsressurser	Samling/Arkiv	Fysisk/digital	Digitalisert	Unika
Målføresamlinga	LLE	Ja	Ja	Samling	Fysisk	Delvis, i gang	Ja
Stadnamnsamlinga	LLE	Ja	Ja	Samling	Fysisk	Delvis, i gang	Ja
Teaterarkivet	LLE	Ja	Ja	Samling	Fysisk	Delvis, i gang	Ja
Arne Bjørndals samling	GA	Nei	Ja	Samling	Fysisk	Delvis, i gang	Ja
Forskerarkiver	Alle?	Nei	Nei	Samling	Fysisk	Nei	Ja
Norrønt arkiv	LLE	Ja	Ja	Arkiv	Fysisk	Samarbeider med Menota	Nei
Etno-Folkloristisk Arkiv	AHKR	Nei	Nei	Arkiv	Fysisk	Nei	Ja
Sudan-samlingene	AHKR	Ja	Nei	Arkiv	Fysisk	Nei	Ja
Wittgensteinarkivet	FoF	Ja	Ja	Arkiv	Digital	Fulldigitalisert	Nei
Ludvig Holbergs Skrifter	LLE	Ja	Nei	Arkiv	Digital	Fulldigitalisert	Nei
CLARINO	Alle?	Ja	Nei	Arkiv	Digital	Fulldigitalisert	Nei

Målføresamlinga, Stadnamnsamlinga, Teaterarkivet og Arne Bjørndals Samling driver kontinuerlig innsamlingsarbeid. De er altså *samlinger*, mens de øvrige er arkiver.

Til Målføresamlinga, Stadnamnsamlinga, Teaterarkivet, Norrønt arkiv, Wittgensteinarkivet og Arne Bjørndals Samling er det knyttet teknisk-administrative og/eller vitenskapelige stillingsressurser.

Samtlige samlinger unntatt Norrønt arkiv, Ludvig Holbergs Skrifter og Wittgensteinarkivet består hovedsaklig av unika.

Ludvig Holbergs Skrifter, Wittgensteinarkivet og CLARINO er digitale arkiver. De øvrige samlingene er digitalisert i større eller mindre grad.

Ved Teaterarkivet, Målføresamlinga og Stadnamnsamlinga er digitaliseringsarbeid i gang, for det meste som del av eksternt finansierte prosjekter eller i samarbeid med eksterne parter, bl.a. Forskningsrådet, Nasjonalbiblioteket og Universitetet i Oslo.

6. Umiddelbare behov

6.1. Fysisk sikring

Av Vedlegg 1 fremgår at de fleste samlingene i dag er lagret under tilfredsstillende forhold. Det er imidlertid to unntak: Etno-Folkloristisk arkiv og Arne Bjørndals samling (Vedlegg 1, s. 14 og 17).

Her meldes det om behov for fysisk sikring i form av flytting til klimastyrte magasin, ompakking og lignende. Arne Bjørndals samling har i løpet av de siste årene mer enn én gang stått i akutt fare for omfattende ødeleggelser på grunn av utilfredsstillende lagringsforhold.

Dette er forhold som bør rettes opp i så snart som mulig. Det bør undersøkes om f.eks. Universitetsbiblioteket kan bistå i arbeidet. Særlig når det gjelder Arne Bjørndals samling bør det tas hensyn til at samlingen er i aktivt bruk.

6.2. Digitalisering

Ideelt sett bør arbeid med digitalisering av de delene av samlingene der dette er aktuelt ferdigstilles så snart som mulig, både av hensyn til sikring og tilgjengeliggjøring. I dagens situasjon er dette urealistisk, og vi anbefaler at det utarbeides en langsiktig plan for prioritering av dette arbeidet.

Ved Teaterarkivet, Målføresamlinga, Stadnamnsamlinga og Arne Bjørndals samling er digitalisering i gang. Å avbryte pågående arbeid vil oftest medføre en merkostnad når arbeidet senere skal tas opp igjen. Arbeidsgruppen mener derfor at fullføring av igangværende digitaliseringsarbeid hører med blant de umiddelbare, om ikke aller mest kritiske, behovene.

6.3. Personalressurser

Det er knyttet teknisk-administrative og/eller vitenskapelige stillingsressurser til flere av samlingene. Stillingsressursene inngår ikke i fakultetets budsjettmodell og bemanningsplan, men er avsetninger gjort ved instituttene. I nettopp disse stillingene vil det være betydelig naturlig avgang de aller nærmeste årene.

Bortfall av disse stillingsressursene fører mest sannsynlig til at forskning og undervisning knyttet til de samlingene det gjelder stopper helt opp. Det vil bli nærmest umulig å fortsette med sikring, innsamling av nytt materiale og tilgjengeliggjøring gjennom digitalisering.

Fakultetet og instituttene har dessuten forpliktelser i forlengelse av eksterntfinansierte prosjekter i forbindelse med enkelte av samlingene, som CLARINO, INESS og ELMPIC. For CLARINO og INESS slår disse forpliktelsene inn fra og med annet halvår 2016.

Derfor er det etter arbeidsgruppens mening et umiddelbart behov for å sikre samlingenes personalressurser på både kort og lang sikt.

6.4. Finansiering og koordinering

Det finnes i dag ingen samlet koordinering eller plan for samlingene ved fakultetet. Dette vanskeliggjør både planlegging og etablering av større samarbeidsprosjekter med eksterne partnere. Innenfor dagens finansieringsordninger (både lokalt, nasjonalt og internasjonalt) er det slike prosjekter som har best mulighet til å lykkes i å tiltrekke seg finansiering.

Det faglige ansvaret for hver enkelt av samlingene bør fremdeles ligge til fagmiljøene. Men i den vanskelige situasjonen samlingene nå står overfor vil det være en fordel å kunne samle kreftene.

Arbeidsgruppen mener derfor at det er umiddelbart behov for å finne eller etablere et organ som kan ta på seg overordnet ansvar for koordinering og prioritering av arbeidet med samlingene, samt for arbeid med langsiktig finansiering og eksternt samarbeid.

7. Fremtidig organisering og finansiering av samlingene

7.1. Koordinering og organisering

I utgangspunktet er det naturlig å spørre seg om overordnet koordinering av samlingene ved fakultetet kan legges til et allerede eksisterende organ. Et slikt organ vil bl.a. få ansvar for å koordinere samhandling mellom instituttene, og bør derfor ligge over instituttnivå.

På fakultetsnivå kunne oppgavene f.eks. legges til Utvalg for forskning og formidling. Dette utvalget har imidlertid andre oppgaver, og en sammensetning som ikke sikrer at samlingenes interesser er godt representert.

Vi foreslår derfor at det opprettes et eget Utvalg for samlinger og arkiv ved fakultetet, bestående av prodekan for forskning og formidling, en representant fra hvert institutt, en representant for Universitetsbiblioteket og en studentrepresentant.

Utvalget bør, i likhet med Forskningsutvalget og Studiestyret, være rådgivende organ for fakultetsstyret med visse fullmakter. Utvalgets mandat bør omfatte definering av ansvar for organisering, prioritering, finansiering, koordinering og drift av arbeidet ved samlingene.

Utvalgets første oppgave bør være å utarbeide en prioritert handlingsplan for arbeidet med koordinering og finansiering av forvaltning og utvikling av samlingene de nærmeste 3 årene.

På lengre sikt kunne man tenke seg opprettelse av en ny enhet, f.eks. basert på universitetslovens paragraf 1-4, men til dette tror vi at dagens samlinger ikke er av tilstrekkelig bred, nasjonal interesse. (En eventuell overføring av språksamlingene ved UiO til UiB kan kanskje likevel gjøre dette til et aktuelt alternativ.)

7.2. Forskning, undervisning og formidling

Forskning, og undervisning og formidling basert på samlingene bør skje i fagmiljøene der samlingene hører hjemme. Det har vært av avgjørende betydning for samlingene at (deler av) vitenskapelige stillinger og arkivarstillinger har vært knyttet til dem. Uten ressurser til slikt arbeid vil samlingene i praksis ikke kunne drives videre, og det bør derfor være en høyt prioritert oppgave å sørge for at samlingene beholder disse personalressursene også på lang sikt.

Det har også vært viktig at samlingene har vært lokalisert i nærhet til relevant fagmiljø. For enkelte av de rene arkivene, som er fulldigitaliserte og som ikke driver aktiv innsamling og bearbeiding av materiale, vil digital tilgang til kildematerialet likevel kunne være tilstrekkelig.

Fremfor alt bør samlingene gjøres lettere tilgjengelig for *alle* fagmiljøer ved fakultetet, slik at de kan gjøres til gjenstand for forskning og brukes i undervisning og formidling i bredere sammenheng. Også dette er et argument for å skape forgang i digitaliseringen.

7.3. Drift og vedlikehold av digitale ressurser

Gjennom prosjektet Digitale Fulltekstarkiv ble det etablert et samarbeid mellom Universitetsbiblioteket, Ludvig Holbergs Skrifter og Wittgensteinarkivet. I nært samarbeid mellom Universitetsbiblioteket og fagmiljøene ble det utarbeidet og iverksatt en modell for datamodellering, konvertering av data og metadata, tilgjengeliggjøring, drift og teknisk brukerstøtte.

Denne samarbeids- og driftsmodellen betegnes som vellykket og det er inngått videre samarbeidsavtaler etter prosjektets avslutning. Så langt arbeidsgruppen har forstått er partene meget godt fornøyd med ordningen og vil fortsette å benytte seg av den i overskuelig fremtid.

Arbeidsgruppen mener at det allerede godt etablerte samarbeidet mellom flere av samlingene og Universitetsbiblioteket tilsier at det er dette som er den mest aktuelle instansen til å ta seg av slike oppgaver. Vi anbefaler derfor at fakultetet henvender seg til Universitetsbiblioteket med sikte på avtale om et permanent og nærmere samarbeid om daglig drift og teknisk støtte til digitale arkiv.

7.4. Samarbeid

På noe lengre sikt vil det kunne være en styrke for arbeidet med samlingene å inngå samarbeid med f.eks. Media City Bergen, Universitetsmuseet, Uni, Bergen Byarkiv, Statsarkivet i Bergen samt kommunale og fylkeskommunale museer, arkiv og bibliotek på Vestlandet. Dette kan utgjøre grunnlag for å danne en klynge, i samsvar med forslag til UiBs strategi for 2016-22.

En slik klynge-satsning vil også kunne danne grunnlag for styrking av det allerede etablerte samarbeidet med Universitetet i Oslo, Nasjonalbiblioteket, EU-programmer som Europeana og andre parter nasjonalt og internasjonalt.

7.5. Finansiering

På grunn av måten de er organisert og finansiert på er samlingene svært sårbare for variasjoner i fakultetets budsjett. Slike variasjoner er for en stor del resultat av endringer i resultatmidler fra utdanning og forskning samt universitetsinterne omfordelinger. Samlingene utgjør en ressurs for utdanning og forskning ved fakultetet, men uttelling i form av resultatmidler kommer samlingene i beste fall bare indirekte og i praksis overhodet ikke til gode.

Etter arbeidsgruppens oppfatning bør finansiering av samlingene basere seg på langsiktig grunnfinansiering i kombinasjon med prosjektfinansiering. En langsiktig grunnfinansiering kan f.eks. baseres på tildeling over statsbudsjettet (jfr. presseoppslag om Skeivt Arkiv den siste tiden) eller fra UiB sentralt. Det siste vurderes som mer realistisk enn det første.

Samlingene utgjør en vesentlig del av de humanistiske fagenes kildegrunnlag og infrastruktur, og kan derfor ikke dimensjoneres og finansieres på basis av skiftende resultatinntekter i termer av publikasjonspoeng, studiepoeng o.l. Arbeidet med samlingene faller innenfor målsetningene til flere av UiBs sentrale virkemidler, som f.eks. Universitetsbiblioteket, på noe sikt DigUiB, og ikke minst satsningen på infrastruktur.

En bør være særlig oppmerksom på kommende utlysninger i Forskningsrådets program Norsk veikart for forskningsinfrastruktur.

Med en bedre organisering og en langsiktig basisfinansiering av virksomheten burde forholdene ligge godt til rette for å tiltrekke seg midler til prosjektfinansiering ikke bare til

digitalisering og videre bearbeiding, men også til nasjonale og internasjonale forskningsprosjekter basert på samlingene.

Relevant her er også at Forskningsrådet ifølge sine nye retningslinjer stiller krav om at forskningsdata skal være sikret, dokumentert og åpent tilgjengelig for forskning i minst ti år etter avslutning av NFR-støttede prosjekter, og at prosjektsøknader derfor kan (og bør) inkludere midler av lagring og kuratering av forskningsdata. [NFR: "Tilgjengeliggjøring av forskningsdata", september 2014.]

8. Budsjettmessige konsekvenser

De budsjettmessige konsekvensene av forslagene ovenfor for 2015-2016 vil omfatte avsetning av ressurser til:

- Utvalg for samlinger og arkiv. Her vil det være naturlig at fakultetets administrasjon er sekretær for utvalget, og at medlemmer av utvalget får godskrevet tidsbruk fra sine institutter på vanlig måte.
- Fysisk sikring av Etno-Folkloristisk arkiv og Arne Bjørndals samling
- Fullføring av igangværende digitaliseringsarbeid
- Fortsatt bemanning av samlingene på dagens nivå
- Oppstartmidler til arbeid med søknader om fremtidig finansiering av aktiviteten ved samlingene.

9. Tilrådinger

1. Arbeidsgruppen mener det er umiddelbart behov for å finne eller etablere et organ som kan ta på seg overordnet ansvar for koordinering og prioritering av arbeidet med samlingene, samt for arbeid med langsiktig finansiering og eksternt samarbeid.
 - a) Konkret foreslår arbeidsgruppen at det opprettes et eget Utvalg for samlinger og arkiv ved fakultetet, bestående av prodekan for forskning og formidling, en representant fra hvert institutt, en representant for Universitetsbiblioteket og en studentrepresentant.
 - b) Utvalget bør, i likhet med forskningsutvalget og studiestyret, være rådgivende organ for fakultetsstyret med visse fullmakter.
 - c) Utvalgets mandat bør omfatte definering av ansvar for organisering, prioritering, finansiering, koordinering og drift av arbeidet ved samlingene.
 - d) Blant utvalgets første oppgaver bør være å utarbeide en prioritert handlingsplan for arbeidet med koordinering og finansiering av forvaltning og utvikling av samlingene de nærmeste 3 årene.
2. Det er etter arbeidsgruppens mening et umiddelbart behov for å sikre samlingenes personalressurser på både kort og lang sikt.
 - a) Etter arbeidsgruppens oppfatning vil den eneste realistiske løsningen for finansiering av samlingene måtte basere seg på en langsiktig grunnfinansiering i kombinasjon med prosjektfinansiering.
 - b) Konkret foreslår arbeidsgruppen at grunnfinansiering søkes etablert innenfor UiBs sentrale avsetninger, på samme måte som f.eks. Universitetsbiblioteket og (på noe sikt) DigUiB. Samlingenes behov bør legges fram for UiBs sentrale infrastrukturutvalg.
 - c) Arbeidsgruppen foreslår også at fakultetet vurderer om samlingene bør inkluderes med faste basisressurser i fakultetets budsjettmodell og bemanningsplan inntil pkt. b) er avklart..
3. Arbeidsgruppen mener at det fortsatt bør settes av (deler av) vitenskapelige stillinger og arkivarstillinger for arbeidet med "levende" samlinger, og at disse samlingene bør være lokalisert i fagmiljøenes nærhet. Daglig drift av digitale samlinger samt administrasjon og teknisk støtte til gjennomføring av utviklingsprosjekter med prosjektfinansiering bør legges til en instans som ikke er like følsom for svingninger i budsjettet som instituttene ved fakultetet.
 - a) Konkret anbefaler arbeidsgruppen at fakultetet henvender seg til Universitetsbiblioteket med sikte på avtale om et nærmere samarbeid om arkivene og med samlingene.
 - b) På noe lengre sikt bør det vurderes om det er hensiktsmessig å danne en regional klynge. En slik klynge-satsning vil også kunne danne grunnlag for styrking av det allerede etablerte samarbeidet med øvrige parter nasjonalt og internasjonalt, og dermed også til å tiltrekke forskningsmidler til samlingene.
4. Arbeidsgruppen konstaterer at det er umiddelbart behov for fysisk sikring av Etno-Folkloristisk arkiv og Arne Bjørndals samling.

5. Arbeidsgruppen mener at fullføring av igangværende digitaliseringsarbeid hører med blant de umiddelbare, om ikke aller mest kritiske, behovene. Forøvrig anbefales at det utarbeides en langsiktig plan for prioritering av dette arbeidet.

Bergen, 31.08.2015

Claus Huitfeldt

Johan Myking

Anne Bang

Helge Sandøy

Sigbjørn Apeland

Karin Rydving

Vedlegg 1: Utredning HF-Arkiv: Befaringer og uttalelser om samlingenes tilstand

Vedlegg 2: Sluttrapport for prosjektet Digitale fulltekstarkiv

UTREDNING HF-ARKIV: BEFARINGER OG UTTALELSER OM SAMLINGENES TILSTAND

Universitetsbiblioteket, mai 2015.

LLE: Målføresamlinga
Stadnamnarkivet
Teaterarkivet
Norrøne samlinger
Ludvig Holbergs Skrifter

FOF: Wittgensteinarkivet

AHKR: Etno-Folkloristisk Arkiv
Sudan-samlingene

GRIEG-AKADEMIET: Arne Bjørndals Samling

Kort oppsummering:

For **Etno-folkloristisk arkiv** og **Bjørndalsamlinga** meldes det *behov for flytting* til klimastyrte magasin, ompakking m.m., under punktet "behov for umiddelbare tiltak" (pkt. 6, s. 14 og pkt. 6, s. 17 nedenfor).

For **Etno-folkloristisk arkiv** meldes det at *ingen arkivar er knyttet til samlingene*, og det pekes ikke på annen fagperson/miljø med ansvar (pkt. 8 s. 14).

Fysisk arkivvolum som pr. idag oppbevares *utenfor HF-bygget*: **Etno-folkloristisk arkiv** i Øysteinsgate 3. **Sudan-samlingen** i Jekteviksbakken 31 / SMI. **Bjørndalsamlinga** er i John Lunds plass 3, Nygårdsgaten 5, og noe i Nasjonalbiblioteket, Mo i Rana. Det er også *noe materiale* til Teaterarkivet som gjenstår i Øysteinsgate. Nasjonalbiblioteket, Mo i Rana, digitaliserer og oppbevarer lydmedia for **Målføresamlinga** og for **Bjørndalsamlinga**. **Wittgensteinarkivets** fysiske lokalitet er i Sydnesplass 12/13.

Lagring og drift av digitalt arkivmateriale: Digitalt materiale for **Stadnamnarkivet** oppbevares av Uni Digital. UB/DST yter teknisk driftsstøtte for **Wittgensteinarkivet** og **Ludvig Holbergs Skrifter**.

Under *planer/ønsker for digitalisering* melder **Målføresamlinga**, **Stadnamnarkivet**, **Teaterarkivet**, **Etno-folkloristisk arkiv**, **Sudan-samlingene**, **Bjørndalsamlinga** og **Wittgensteinarkivet** konkrete planer, til sammen er her da et stort behov. **Ludvig Holbergs Skrifter** har også langsiktig digitalt driftsbehov.

Utredning om HF-arkivene:

Spørsmål om tilstanden til de enkelte arkiv/samlinger ved HF-fakultetet:

1. Fysisk plassering: hvor oppbevares arkivmaterialet?
2. Hvilke typer arkivmateriale finnes i samlingen (skriftlig materiale, sedler/kartotek kort, lydmateriale, kart, foto, annet)?
3. Volum/omfang på samlingen: i hyllemeter eller antall arkivbokser/arkivskap; er det stor tilvekst til samlinga?
4. Oppbevaringsforhold: Er magasin/arkivrom tilfredsstillende, er klimaforhold i magasinet tilfredsstillende?
5. Arkivmaterialets fysiske tilstand: Hvordan oppbevares arkivmaterialet (arkivbokser, mapper, arkivskap osv.); er noe av arkivmaterialet i ferd med å brytes ned /ødelegges?
6. Er det behov for umiddelbare tiltak: flytting av arkivmateriale, bevaring, sikring, ompakking?
7. Hvor mye av arkivmaterialet er digitalisert? Hvordan lagres/oppbevares de digitale filene (i databaser, sentrale eller lokale servere, lokal harddisk, annet)? Videre planer/ønsker for digitalisering av arkivmaterialet?
8. Hvilke faglige ressurser har ansvaret for forvaltning av samlingen (arkivar, samlingsstyrer o.l.)?

LLE

MÅLFØRESAMLINGA

1. *Fysisk plassering: hvor oppbevares arkivmaterialet i Målføresamlinga?*

Arkivrom 133a i HF-bygget. Hovedoppgavene oppbevares på Målføresamlinga (rom 446).
Det digitaliserte materialet ligger på sentrale servere.

2. *Hvilke typer arkivmateriale finnes i samlingen (skriftlig materiale, sedler/kartotek kort, lydmateriale, kart, annet)?*

Lydmateriale med analoge opptak: grammofonplater, spolebånd og kassettbånd. Det er også analoge sikringskopier av vel halvparten av opptakene (på spolebånd eller kasset).
Lydmateriale med digitale opptak: cd-er, minidisker, dat-kassetter.

Manuskriptsamling med målføreoppskrifter, oppbevart i arkivbokser.
Kartotek kort med ordsamlinger fra forskjellige dialekter. Den største samlinga er Hannaas-ordsamlinga, som anslagsvis omfatter 220.000 kartotek kort. Inntil nylig var det antatt at Norsk ordbok hadde kopi av samlingen og brukte den i ordboksarbeidet. Det var dessverre ikke tilfellet. Samlingen bør bli lagt inn i materialet for Norsk ordbok slik at framtidige revisjoner kan få med dette materialet. I tillegg er det over 70 andre samlinger med ca. 200.000 kartotek kort.

Ord og emne-samlinga: Opplysninger om terminologien i dialektene innenfor en rekke ulike emner, basert på spørrelistesvar (lister i arkivbokser).
Kartsamling: Ca. 40 kart med forskjellige dialekt-variabler
Deponert språkhistorisk materiale i arkivbokser.
Diverse samlinger, etter Torleiv Hannaas, Per Thorson, Olai Skulerud, Gunvor Rundhovde. Materiale fra Norsk Språkråd.

Grunnlagsmateriale fra avsluttede forskningsprosjekt (informantlister, spørrelister osv).

Restopplaget av tidsskriftet Språkbryting.

Hovedoppgaver / masteroppgaver.

Mikrofilm, blant annet fra seddelarkivet til Norsk ordbok.

Restopplaget av tidsskriftet Språkbryting.

Hovedoppgaver / masteroppgaver.

Mikrofilm, blant annet fra seddelarkivet til Norsk ordbok.

Mikrofilm, blant annet fra seddelarkivet til Norsk ordbok.

3. *Volum/omfang på samlingen: i hyllemeter eller antall arkivbokser/arkivskap; er det stor tilvekst til samlinga? Jeg vil også gjerne vite noe spesifikt om volum og innhold på målføredelen av Hannaas-samlinga; finnes det en arkivliste?*

20 stålskap med kartotek kort

11 treskap / sjalusiskap med lydopptak (analoge og digitale medier)

Ca. 70 hyllemeter med arkivbokser og kartonger

Ca. 70 kartonger med diverse materiale (tidsskrifter, arkivmateriale, annet, plassert oppå skapene eller på gulvet).

Det er en jevn årlig tilvekst til arkivet. Noe av tilveksten er i form av digitalt materiale.

Hannaas-samlinga: 30 arkivbokser pluss 10 arkivskap med ca. 220.000 arkivkort. I arkivboksene er det blant annet en mengde forelesningsmanuskript og artikler om forskjellige emner. Nordisk institutt sin del av Hannaas-samlinga omfatter *katalognr. 106-193: Førelsingar, 225-234: Ordtilfang. Målføre. Målprøver. Runer; 235-247: Folkenamn; 248: Kunamn; 249-264: Norske bygdemålsarbeid før Ivar*

Aasen; 320-328: Uprenta arbeid ved Hannaas; 350-368: Brev; 369-372: Ymist; 373-378: Færøyane; 379-383: Om bøker og boksamling. Det finnes en liten kartotekortkatalog over den delen av Hannaas-samlinga som tilfalt Nordisk institutt. Den er ordnet etter emner, som *ordtilfang, målføre, målføreprøver, stadnamn, personnamn, brev til Hannaas, brev frå Hannaas* osv. Ordsamlinga er omtalt under punkt 2.

4. *Oppbevaringsforhold: Er magasin/arkivrom tilfredsstillende, er klimaforhold i magasinet tilfredsstillende?*

Ja på begge spørsmål. (Men det trengs kanskje flere hyller.)

5. *Arkivmaterialets fysiske tilstand: Hvordan oppbevares arkivmaterialet (arkivbokser, mapper, arkivskap osv.); er noe av arkivmaterialet i ferd med å brytes ned /ødelegges?*

20 stålskap med kartotekort

11 treskap / sjalusiskap med lydopptak (analoge og digitale medier)

Ca. 70 hyllemeter med arkivbokser og kartonger

Ca. 70 kartonger med diverse materiale (tidsskrifter, arkivmateriale, annet, plassert oppå skapene eller på gulvet).

Noen av oppskriftene smuldrer kanskje litt i kantene, men ikke slik at de er i ferd med å ødelegges. Mest utsatt er nok gamle avisutklipp.

6. *Er det behov for umiddelbare tiltak: flytting av arkivmateriale, bevaring, sikring, ompakking?*

I fjor sommer ble arkivmaterialet til Målføresamlinga endelig samlet på ett sted, etter å ha vært flyttet inntil 5 ganger og vært spredt på 3 ulike steder. Arkivet bør nå kunne være i fred på rom 133A en stund.

På grunn av begrenset tidsressurs har det ikke vært tid til en gjennomgang av og opprydding i arkivet. Siden arkivet har vært på flyttefot i årevis er det fortsatt en del materiale som ligger nedpakket i kartonger. Noe plass vil bli frigitt etter hvert som lydbåndene blir overført til Nasjonalbiblioteket, og man eventuelt kan kaste sikringskopiene. Da kan mye av det som nå ligger i kartonger flyttes inn i treskapene. Eventuelt kan treskapene erstattes av hyller, som i så fall må forankres i golv og tak, ikke i gipsvegg.

7. *Hvor mye av arkivmaterialet er digitalisert? Hvordan lagres/oppbevares de digitale filene (i databaser, sentrale eller lokale servere, lokal harddisk, annet)? Videre planer/ønsker for digitalisering av arkivmaterialet?*

De analoge lydopptakene er i ferd med å digitaliseres. Analoge spolebånd og kassetter er sendt til Nasjonalbiblioteket i Mo i Rana for digitalisering og lagring, som en del av det nasjonale LIA-prosjektet. En god del av dette materialet er også digitalisert tidligere, lokalt ved Målføresamlinga, men lyd kvaliteten blir bedre ved den digitaliseringen som Nasjonalbiblioteket står for. Digitaliserte opptak er lagret på Målføresamlinga sitt område på P-området ved UIB. Det gjelder både opptak som er digitalisert i Bergen og opptak som er digitalisert i Mo i Rana, etter hvert som vi får tilgang på filene via LIA-prosjektet.

Nye digitale opptak i forbindelse med Industristadprosjektet og Dialektendringsprosjektet er lagret på området uib.no\prosjekt\talemaalsprosjektet.

Også en stor del av manuskriptsamlinga blir nå digitalisert, på en skanner på UIB.

I tillegg er en del av de gamle hovedoppgavene blitt skannet. Begge typer materiale blir plassert på Målføresamlinga sitt område på P:

Videre planer / ønsker om digitalisering:

Hele manuskriptsamlinga

Hannaas-samlinga (jamfør at det for et par år siden var tale om at Spesialsamlingene skulle digitalisere Hannaas-materialet både ved LLE og AHKR)

Hannaas-ordsamlinga (kartotekkortsamlinga, kanskje i samarbeid med Norsk ordbok?)

De andre kartotekkortsamlingene

Hovedoppgavene

Diverse grunnlagsmateriale til forskingsprosjekt

8. *Hvilke faglige ressurser har ansvaret for forvaltninga av Målføresamlinga (arkivar, samlingsstyrer o.l.)?*

Samlingsstyrer i 50 % stilling (professor Gjert Kristoffersen).

Arkivar i 25 prosent stilling (på grunn av permisjon har stillingen vært bemannet 10 prosent fra og med 1. august 2014 til og med 19. juni 2015). Stillingen blir vakant i juni i år.

LLE

STADNAMNARKIVET

1. *Fysisk plassering: hvor oppbevares arkivmaterialet i Stadnamnsamlinga?*

Den fysiske delen av samlingen oppbevares i arkivrom 133 i HF-bygget. Hovedoppgavene står på Stadnamnarkivet, rom 421 i HF-bygget. Det digitaliserte materialet ligger på en sentral server.

2. *Hvilke typer arkivmateriale finnes i samlingen (skriftlig materiale, sedler/kartotek kort, lydmateriale, kart, annet)?*

Manuskriptsamlinga, som inneholder stadnamnoppskrifter i skrivehefter eller i lister i ringpermer, og kopier av særernner / fordypingsemner i stadnamn fra elever i videregående skoler.

Kartsamlinga. Stort sett kart i målestokk 1:5000, med navnenummer som korresponderer med nummer i listene med stadnamnoppskrifter i manuskriptsamlinga.

Kartotek kortsamlinga, med stadnamnoppskrifter på kartotek kort, ordnet etter kommune og alfabetisk etter forledd og etterledd.

Kassetter med innleste navn. Gjelder en del av oppskriftene i manuskriptsamlinga.

Skolebarnoppskriftene: Navn oppskrevet av skolebarn i 1930- og 1940-årene på egne skjema, ordnet etter kommune og gårdsnummer. Omfatter alle fylker bortsett fra Finnmark, med best dekning for kommunene på Vestlandet.

Diverse samlinger, etter H.G. Dethloff (14 bokser), Einar Seim (4 bokser), Øystein Frøysadal (43 bokser).

Hovedoppgaver / masteroppgaver om stedsnavn, komplett for hele landet fram til ca år 2000, pluss hovedoppgaver / masteroppgaver om personnavn.

3. *Volum/omfang på samlingen: i hyllemeter eller antall arkivbokser/arkivskap; er det stor tilvekst til samlinga?*

52 hyllemeter, 11 stålskap med arkivkort, 7 stålskap med kart.

Det er en jevn årlig tilvekst til samlinga.

4. *Oppbevaringsforhold: Er magasin/arkivrom tilfredsstillende, er klimaforhold i magasinet tilfredsstillende?*

Ja på begge spørsmål.

5. *Arkivmaterialets fysiske tilstand: Hvordan oppbevares arkivmaterialet (arkivbokser, mapper, arkivskap osv.); er noe av arkivmaterialet i ferd med å brytes ned / ødelegges?*

Materialet i manuskriptsamlinga oppbevares dels i arkivbokser, dels i ringpermer (23 hyllemeter)

Kartsamlinga oppbevares dels i egne kartskuffer, dels i plastlommer i ringpermer.

Kartotek kortsamlinga oppbevares i trau i arkivskap (11 skap).

Skolebarnsamlinga oppbevares i arkivbokser (16 hyllemeter).

Diverse samlinger oppbevares i arkivbokser.

Hovedoppgavene står i hylleseksjoner på rom 421 (7 hyllemeter)

Bortsett fra en del gamle avisutklipp, blant annet i samlingene etter Dethloff og Frøysadal, er det intet som er i fare for å ødelegges.

6. *Er det behov for umiddelbare tiltak: flytting av arkivmateriale, bevaring, sikring, ompakking?*
Nei.

7. *Hvor mye av arkivmaterialet er digitalisert? Hvordan lagres/oppbevares de digitale filene (i databaser, sentrale eller lokale servere, lokal harddisk, annet)? Videre planer/ønsker for digitalisering av arkivmaterialet?*

Det meste av materialet er digitalisert: De kommunevise dypinnsamlingene i manuskriptsamlinga med navnelister og kart, og det meste av seddelsamlingen.

Materialet oppbevares i to store databaser på sentral server (Unidigital).

Ønsker om videre digitalisering: Skolebarnoppskriftene, andre oppskrifter fra manuskriptsamlingen, lydopptak, hovedoppgaver.

8. *Hvilke faglige ressurser har ansvaret for forvaltninga av Stadnamnsamlinga (arkivar, samlingsstyrer o.l.)?*

Samlingsstyrer i 50 % stilling (stillingen har vært vakant siden 2012).

Arkivar i 25 prosent stilling (på grunn av permisjon har stillingen vært bemannet 10 prosent fra og med 1. august 2014 til og med 19. juni 2015). Stillingen blir vakant i juni i år.

LLE

TEATERARKIVET

1. *Fysisk plassering:* Teaterarkivets nye magasin i 1. etasje HF-bygget; 9 kartskuffeskap i arkivrom i 1. etasje i HF-bygget. Alt materialet som ennå står i Øysteins gate skal flyttes over til Teaterarkivets magasin. Dette gjelder bl.a. Ibsen- og Bjørnson-materialet.
2. *Type materiale:* Regi- og sufflimanus, teaterprogram, plakater, korrespondanse, noter, manuskripter, illustrasjoner, skisser, klipparkiv, fotografi.
3. *Volum på samlingene:* i overkant av 200 hyllemeter med arkivmateriale, fra 1778 og frem til i dag. Teaterarkivet har jevn tilvekst av arkivmateriale.
4. *Oppbevaringsforhold:* svært tilfredsstillende.
5. *Arkivmaterialets fysiske tilstand:* generelt svært tilfredsstillende. Noe av det eldste materialet er slitt og velbrukt og i dårlig stand; Ibsen- og Bjørnson-materialet bør sjekkes i forhold til konserveringsbehov.
6. *Behov for umiddelbare tiltak:* nei.
7. *Digitalisert materiale:* Deler av arkivmaterialet er digitalisert, men pga. eldre og dårlig standard bør det gjennomføres ny digitalisering. Det søkes nå om midler til digital konservering og publisering av det eldste materialet, i samarbeid med UB, i første omgang for Henrik Ibsen-materialet, og deretter for Bjørnstjerne Bjørnson-materialet. Målet er å få alt arkivmaterialet fra Det Norske Theater digitalt tilgjengelig. Inngangen til arkivmaterialet ligger i kortkataloger, med flere innganger til materialet.
8. *Faglige ressurser:* en 50 % arkivarstilling er knyttet til Teaterarkivet.

LLE

NORRØNE FOTOGRAFISAMLINGAR (Handskriftfotografi og diplomfotografi)

1. *Fysisk plassering: hvor oppbevares arkivmaterialet?*

Det er oppstilt på lesesalen i manuskript- og librarsamlinga, HF-bygget. Ein restanse av diplomfotografi er oppbevart i spesialsamlingsrommet, HF-kjellaren.

2. *Hvilke typer arkivmateriale finnes i samlingen?*

Fotografiske reproduksjonar (enkeltfotografi), samla i spesiallaga boksar (handskriftfotografia) og hyller (diplomsamlinga), kartotek kort med register til begge samlingane, i skap. Nokre trykte katalogar i bokform, relevante for samlingane.

3. *Volum/omfang på samlingen; er det stor tilvekst til samlinga?*

Handskriftfotografisamlinga: Ca. 35 hyllemeter med boksar. Diplomfotografisamlinga: 3 skap med diplomhyller. 9 skuffer med katalogkort. Det er ikkje stor tilvekst til samlingane.

4. *Oppbevaringsforhold: Er magasin/arkivrom tilfredsstillende, er klimaforhold i magasinet tilfredsstillende?*

Tilfredsstillande.

5. *Arkivmaterialets fysiske tilstand: Hvordan oppbevares arkivmaterialet; er noe av arkivmaterialet i ferd med å brytes ned /ødelegges?*

Materialet er i god fysisk stand, det har ikkje vore rapportert teikn på øydelegging eller nedbryting.

6. *Er det behov for umiddelbare tiltak: flytting av arkivmateriale, bevaring, sikring, ompakking?*

Nei.

7. *Hvor mye av arkivmaterialet er digitalisert? Hvordan lagres/oppbevares de digitale filene? Videre planer/ønsker for digitalisering av arkivmaterialet?*

Enkelte objekt blir digitalisert ved manuskript- og librarsamlinga, og inngår då i UB sitt datasystem for lagring og tilgjengeleggjing.

8. *Hvilke faglige ressurser har ansvaret for forvaltning av samlingen (arkivar, samlingsstyrer o.l.)?*

Professor Odd Einar Haugen ved LLE har det faglege tilsynet med samlinga.

LLE

Ludvig Holbergs Skrifter (LHS)

LHS er en tekstkritisk utgave basert på førstetrykk av Holbergs verk, tilgjengelige som digitale faksimiler og søkbare, digitale tekster med noter og kommentarer. Ludvig Holbergs Skrifter er et dansk-norsk samarbeid mellom Universitetet i Bergen og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. To bibliotek er knyttet til prosjektet, Universitetsbiblioteket i Bergen og Det Kongelige Bibliotek i København (KB). Se:

<http://holbergsskrifter.no>

1. *Fysisk plassering: hvor oppbevares arkivmaterialet?*

Arkivet er elektronisk (grunnlaget for faksimile-bildene til den norske delen av prosjektet er i hovedsak førsteutgaver av Holberg i Universitetsbibliotekets spesialsamlinger, HF-bygget).

2. *Hvilke typer arkivmateriale finnes i samlingen (skriftlig materiale, sedler/kartotek kort, lydmateriale, kart, foto, annet)?*

Materialet er elektroniske bilder og tekst-transkripsjoner av hele Holbergs forfatterskap, med integrerte kommentarer og tekstkritiske opplysninger.

3. *Volum/omfang på samlingen: i hyllemeter eller antall arkivbokser/arkivskap; er det stor tilvekst til samlinga?*

Volumet er Holbergs forfatterskap som utgjør over 20.000 trykksider. Arkivet nærmer seg ferdigsstilt når det gjelder grunntekstene, men det vil ha kontinuerlig elektronisk tilvekst av kommentarstoff.

4. *Oppbevaringsforhold: Er magasin/arkivrom tilfredsstillende, er klimaforhold i magasinet tilfredsstillende?*

Ikke aktuelt.

5. *Arkivmaterialets fysiske tilstand: Hvordan oppbevares arkivmaterialet (arkivbokser, mapper, arkivskap osv.); er noe av arkivmaterialet i ferd med å brytes ned /ødelegges?*

Ikke aktuelt.

6. *Er det behov for umiddelbare tiltak: flytting av arkivmateriale, bevaring, sikring, ompakking?*

Nei.

7. *Hvor mye av arkivmaterialet er digitalisert? Hvordan lagres/oppbevares de digitale filene (i databaser, sentrale eller lokale servere, lokal harddisk, annet)? Videre planer/ønsker for digitalisering av arkivmaterialet?*

Det hele er digitalt. Tekst og bilder lagres på Universitetet i Bergens IT-avdeling sine servere. Forskergruppens arbeid med tekstene (i Norge og Danmark) støttes teknisk av Universitetsbiblioteket/Seksjon for digitale system og tjenester etter en formell avtale. Dataene speiles til Københavns Kongelige Bibliotek (KB), etter egen avtale mellom partene i prosjektet. LHS skal drives videre som elektronisk ressurs.

8. *Hvilke faglige ressurser har ansvaret for forvaltning av samlingen (arkivar, samlingsstyrer o.l.)?*

Forfatterskapet er delt mellom den norske og den danske redaksjonen i to noenlunde like store deler. Den norske redaksjonen vil ta seg av Holbergs sakprosa – herunder de historiske verk og de mange essays (Moralske Tanker og Epistler). Hos den danske redaksjonen ligger ansvaret for fiksjonslitteraturen, blant annet komediene, og videre Holbergs Levnetsbrev og hans Helte- og Heltindehistorier. De to redaksjonene arbeider tett sammen etter felles retningslinjer for tekstutgivelse og kommentar.

Norsk prosjektleder er forsker Eiliv Vinje (LLE). UBB/DST stiller med fagnær IT-støtte til prosjektet.

Det arbeides med å avtale redaksjonsgruppe og arbeidsform for LHS etter at prosjektet utløper (2015).

FOF

Wittgensteinarkivet ved Universitetet i Bergen (WAB)

1. *Fysisk plassering: hvor oppbevares arkivmaterialet?*

Arkivmaterialet er i elektronisk form. WABs fysiske lokalitet er Sydneplassen 12/13, 5te etasje, der det finnes kontorer, en lesesal med plass for 3 gjesteforskere, samt WABs håndbibliotek.

2. *Hvilke typer arkivmateriale finnes i samlingen (skriftlig materiale, sedler/kartotek kort, lydmateriale, kart, foto, annet)?*

Ikke aktuelt – arkivet er digitalt, se pkt. 7.

3. *Volum/omfang på samlingen: i hyllemeter eller antall arkivbokser/arkivskap; er det stor tilvekst til samlinga?*

Se pkt. 7.

4. *Oppbevaringsforhold: Er magasin/arkivrom tilfredsstillende, er klimaforhold i magasinet tilfredsstillende?*

Oppbevaring på server fungerer tilfredsstillende.

5. *Arkivmaterialets fysiske tilstand: Hvordan oppbevares arkivmaterialet (arkivbokser, mapper, arkivskap osv.); er noe av arkivmaterialet i ferd med å brytes ned /ødelegges?*

Ikke aktuelt.

6. *Er det behov for umiddelbare tiltak: flytting av arkivmateriale, bevaring, sikring, ompakking?*

Nei. Vi har gode rutiner på sikring og backup.

7. *Hvor mye av arkivmaterialet er digitalisert? Hvordan lagres/oppbevares de digitale filene (i databaser, sentrale eller lokale servere, lokal harddisk, annet)? Videre planer/ønsker for digitalisering av arkivmaterialet?*

A) Transkripsjoner i XML-TEI(P5) av Wittgensteins Nachlass + Faksimiler i TIFF og JPG av Wittgensteins Nachlass. Størrelsen på Nachlass er ca. 20.000 sider.

B) Artikler, bøker, lyd- og videofiler fra Wittgensteinforskningen, ca. 1000 objekter. Alle tekstfiler finnes i PDF format, noen også som XML-TEI(P5) og HTML; lydfiler og videofiler i forskjellige format. Filene er publisert på nettet i OJS, se:

<http://www.wittgensteinrepository.org/>

Både A) og B) lagres på en server på UiBs IT-avdeling (for tiden "Bilbo").

WAB har mange planer, spesielt i sammenheng med *Faksimileprosjektet* (www.wittgensteinsource.org) og prosjektet *New Bergen Electronic Edition* (med Oxford University Press).

8. *Hvilke faglige ressurser har ansvaret for forvaltning av samlingen (arkivar, samlingsstyrer o.l.)?*

Wittgensteinarkivet står under faglig ledelse av professor Alois Pichler (FoF). UB ved Seksjon for digitale system og tjenester gir fagnær IT-støtte til arbeidet med de digitale tekstene av Wittgensteins *Nachlass*, på grunnlag av en langsiktig avtale.

AHKR

ETNO-FOLKLORISTISK ARKIV

1. *Fysisk plassering:* Etno-Folkloristisk arkiv (EFA) er samlet i kjellermagasin i Øysteins gate 3, og lydmaterialer oppbevares i magasin i 3. etasje (?) i Øysteins gate 3.

2. *Hvilke typer arkivmateriale finnes i samlingen:* svært ulike typer skriftlig materiale (håndskrifter fra 1700-tallet, manuskriptmateriale, håndskrevne og maskinskrevne kartotek- og registreringskort, avisutklipp, spørreskjema, avskrifter og kopier), fotomateriale, lydmateriale.

3. *Volum og omfang:* arkivmaterialer er oppbevart i 33 arkivskap, fordelt på 5 kategorier:

Originalmateriale (EFA originalarkiv, Hannaas)	39 arkivskuffer	25 hyllemeter
Kopimateriale (Norsk Folkeminnnesamling)	57 arkivskuffer	40 hyllemeter
Registre/kartotek kort	18 arkivskuffer	15 hyllemeter
Student/forskermateriale	5 arkivskuffer	5 hyllemeter
Fotomateriale	4 arkivskuffer	2 hyllemeter
Lydmateriale:	ca. 4000 enheter (innførsler til 2001)	
	20 esker med lydbånd, kassetter, CD-er	

4. *Oppbevaringsforhold:* bevarings- og klimaforhold i kjellermagasinet i Øysteins gate 3 er ikke tilfredsstillende, og ikke egnet for langtidslagring av eldre skriftlig arkivmateriale. Magasin- og klimaforhold for bevaring av lydmaterialer er heller ikke tilfredsstillende; langtidslagring av lydmaterialer krever spesialtilpassede magasin- og klimaforhold.

5. *Arkivmaterialers fysiske tilstand:* Originalmaterialer er i relativt god stand. Lagringsmediene som originalmaterialer oppbevares i er derimot mer problematisk: store deler av konvoluttene/mappene begynner å gå i oppløsning. Gamle gule standardkonvolutter og syreholdige mapper/omslag er i dårlig stand, og det er da fare for at data/opplysninger som er skrevet på konvoluttene kan gå tapt. Syreinnholdet kan også ha smittet over på selve originalmaterialer. Originalmaterialer må derfor i sin helhet pakkes om – dette gjelder særlig EFA originalarkiv og Hannaas-samlingen (4 arkivskuffer).

6. *Umiddelbare tiltak:* Flytting av lydmaterialer og EFA originalarkiv til klimastyrte magasin. Ompakking av EFA originalarkiv til syrefri arkivemballasje.

7. *Hvor mye av arkivmaterialer er digitalisert:* Store deler av EFA originalarkiv er digitalisert, og katalogisert i programvaren ASTA. De digitale filene er i JPG-format og i svært lav oppløsning; det er derfor nødvendig at arkivmaterialer digitaliseres på ny.

8. *Faglige ressurser:* det er ikke knyttet arkivarstilling til samlingene.

AHKR

SUDAN-SAMLINGENE

1. *Fysisk plassering:* Arkivmaterialet i Sudansamlingene (O´Fahey-samling m.fl.) oppbevares på 3 kontorer tilhørende Senter for Midtausten- og islamske studiar (SMI), Jekteviksbakken 31. I tillegg særtrykksamling (O´Fahey, Anders Bjørkelo) som er oppstilt i magasin ved Bergen Ressurscenter for internasjonal utvikling. Arkivet skal fungere som et bruksarkiv med arbeidsplasser for gjesteforskere o.a. knyttet til arkivmaterialet.
2. *Typer arkivmateriale:* manuskripter (kopier/transkripsjoner), landdokumenter, fotografi, lysbilder, rapporter, kildemateriale, boksamlinger, kortkatalog mm.
3. *Volum og omfang på O´Fahey-samlingen:* vanskelig å anslå nøyaktig, totalt ca. 40-50 hyllemeter. 10 hyllemeter med særtrykk etter O´Fahey og Anders Bjørkelo. Omfanget av øvrige samlinger i fagmiljøet (Pierce, Fontes, Kleppe, Bjørkelo m.fl.) er vanskelig å anslå, materialet oppbevares foreløpig ikke samlet. Samlingene vil få betydelig tilvekst i løpet av de neste årene.
4. *Oppbevaringsforhold:* Tilfredsstillende som bruksarkiv m/arbeidsplasser. Men vanlige kontorlokaler er ikke egnet for langtidslagring av arkivmateriale, og på sikt – med økt tilvekst til samlingene – må alternative løsninger for etablering av egnet lokale for permanent bruksarkiv vurderes (klimastyrt magasin med tilknyttede arbeidsplasser/lesesal).
5. *Arkivmaterialets fysiske tilstand:* arkivmateriale i bra stand, arkivemballasje i varierende kvalitet, noe av arkivmaterialet bør pakkes om.
6. *Behov for umiddelbare tiltak:* Nei. På sikt behov for bedre magasinforhold og ompakking av arkivmateriale.
7. *Hvor mye av arkivmaterialet er digitalisert:* Foreløpig er alt manuskriptmaterialet i O´Fahey-samlingen er digitalisert, resten av arkivmaterialet i O´Fahey-samlingen og de øvrige samlingene vil også digitaliseres; filene tilgjengeliggjøres gjennom samarbeid med UB/Marcus. Katalogisering av arkivmaterialet skjer til dels gjennom samarbeid med gjesteforskere.
8. *Faglige ressurser:* Fagmiljøet ved SMI har ansvar for samlingene; ingen arkivar er tilknyttet samlingene.

GRIEGAKADEMIET – INSTITUTT FOR MUSIKK

BJØRNDALSAMLINGA

1. *Fysisk plassering*: Arkivmateriale oppbevares på flere rom i 3. etasje i John Lunds plass 3; i kjellermagasin i samme bygg; deponert materiale i magasin ved Billedsamlingen, Nygårdsgaten 5; og de eldste lydbåndene oppbevares ved Nasjonalbiblioteket i Mo i Rana.

2. *Typer arkivmateriale*: Lydmateriale (lydbånd, kassetter, DAT, CD-er, 78-plater, vinyl mm), videomateriale, skriftlig materiale (korrespondanse, noteoppskrifter, vise- og sangtekster, håndskrevne manuskript mm), avisutklipp, kartotekkort, fotografier (1 arkivskap).

3. *Volum/omfang/tilvekst*: Jevn tilvekst til samlinga, både lyd- og skriftlig materiale. Viktig å understreke at Bjørndalsamlinga er et bruksarkiv – brukes jevnlig av både folkemusikere, undervisningsinstitusjoner, forskere, studenter, kulturarbeidere m.fl.

Samlingen inneholder:

- Lydopptak 18 000 spor (43 hyllemeter)
- Video 50 timer
- 78-plater 1, 5 hyllemeter
- Kortkatalog 45 skuffer
- Skriftlig materiale 20 hyllemeter
 - Noteoppskrifter, unika 5200 nr.
 - Noteoppskrifter, kopier 3500 nr.
 - Vise- og sangtekster 1200 nr.
 - Avisutklipp 94 bøker
 - Håndskrevne manuskript 20 000 sider
 - Ukatalogisert korrespondanse

4. *Oppbevaringsforhold*: Oppbevaringsforholdene i bygget på John Lunds plass 3 er ikke tilfredsstillende, verken i rommene i 3. etasje eller i kjellermagasin. Kjellermagasin har for høy temperatur, mangler tilfredsstillende klimaanlegg; det viktige arkivmaterialet (unika av noteoppskrifter, brev mm.) i kjellermagasinet er i all hovedsak plassert i 3 sikre arkivskap; noe er plassert på åpne hyller i lokalet. Kjellermagasinet er låst, tilgang med nøkkelkort/nøkkel. Rommene i 3. etasje er vanlige kontorlokaler, der materialet (protokoller, permer, arkivbokser, lydmateriale, video mm.) er plassert på åpne hyller. Den svært bevaringsverdige kortkatalogen er også plassert her, i tillegg til boksamling, CD-, kasset- og platesamling. Ett lite arkivskap med nyere fotografier; resten av fotosamlinga er på Billedsamlingen.

Store mengder lydmateriale og skriftlig materiale er deponert ved Billedsamlingen, i klimastyrte magasin, men som ikke er tilpasset langtidslagring av lydmateriale.

Generelt: lite tilfredsstillende bevaringsforhold, særlig for lydmaterialet, som krever spesialtilpasset klimastyrte magasin. Ingen av arealene i bygget på John Lunds plass 3 egner seg for langtidslagring.

5. *Arkivmaterialets fysiske tilstand*: tilfredsstillende til svært bra, både lyd- og skriftlig materiale. Ompakking av eldre skriftlig arkivmateriale til syrefri emballasje skjer kontinuerlig. Det skriftlige materialet (unika) i arkivskapene i kjellermagasinet bør pakkes om og på sikt flyttes (se punkt 4).

6. *Behov for umiddelbare tiltak*: Som nevnt i punkt 4: på sikt må alle unika/originalmateriale (lyd, video, skriftlig materiale osv.) ved Bjørndalsamlinga flyttes til klimastyrt magasin/arkivrom tilpasset langtidslagring, og til magasin spesialtilpasset lyd- og filmmateriale.

7. *Hvor mye er digitalisert*: Hoveddelen av lydopptakene (18 000 spor) er digitalisert og katalogisert i katalogsystemet FIOLO. Det gjenstår å digitalisere 7.5 hyllemeter med bånd/kassetter + evt. tilvekst. Noteoppskrifter (3500 stk.) er digitalisert og katalogisert både analogt og digitalt. I tillegg er den eldste protokollen med avisutklipp digitalisert. Resten av skriftlig originalmateriale (noteoppskrifter, manuskripter, korrespondanse mm.) skal digitaliseres; det samme skal kortkatalogen (45 skuffer med håndskrevne og maskinskrevne kartotek kort).

8. *Faglige ressurser*: en vitenskapelig stilling i 100 % er tilknyttet Bjørndalsamlinga; i tillegg en 50 % stilling til digitaliseringsarbeid (Solgunn Flaktveit)– denne stillingen er tidsavgrenset til senest mai 2019, da går Flaktveit av med pensjon.

Sluttrapport for prosjektet
Digitale Fulltekstarkiv
ved Universitetsbiblioteket i Bergen

Tre foran Sydneshaugen skole. Foto: Universitetet i Bergen.

Universitetsbiblioteket i Bergen

31. mars 2014

<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/no/>

Innhold

1. Bakgrunn	s. 3
2. Samlet resultat	s. 4
3. Arbeidspakker og mål	s. 5
3.1 Wittgensteinarkivet i Bergen (WAB)	s. 5
3.2 Kunnskapsportalen GRIND	s. 7
3.3 Diplom- og fragmentdatabasene	s. 8
3.4 Ludvig Holbergs Skrifter (LHS)	s. 9
3.5 Utredning av framtidige løsninger	s. 12
3.5.1 Utgangspunkt	s. 12
3.5.2 Gjennomføring	s. 13
3.5.3 Konkrete resultater	s. 14
3.5.4 Aktører i en framtidig løsning	s. 16
3.6 Institusjonelle arkiv	s. 18
4. Relaterte prosjekt og samarbeidspartnere	s. 18
5. Gjennomføringen av prosjektet Digitale Fulltekstarkiv	s. 20
5.1 Møtestruktur og innhold	s. 20
5.2 Tjenestemodell og samarbeid	s. 20
5.3 Tilgjengelig open source programvare	s. 22
6. Økonomi	s. 22

1. Bakgrunn

Hovedmotivasjonen for prosjektet var et ønske for Universitetsbiblioteket om å bli et robust kompetanse- og servicesenter for digitale forskningsarkiv for fagmiljøene ved Universitetet i Bergen. For Universitetsbiblioteket er det en viktig oppgave å være en felles infrastruktur for Universitetet i Bergen når det gjelder kunnskapsorganisering og tilgjengeliggjøring av informasjonsressurser for å støtte og legge til rette for forskning og undervisning. I tråd med dette ønsket vi å utvikle biblioteket til en mest mulig tjenlig felles infrastruktur både for fysiske og digitale informasjonsressurser. Dette i tett samarbeid med de relevante fagmiljøene.

Flere forskningsmiljøer uttrykte at det ble stadig vanskeligere for enkeltmiljøer å opprettholde kompetanse og drift av både fysiske og digitale forskningsarkiver. Det var blant annet et konkret behov for støttefunksjon til XML-baserte tekstressurser. Vi så for oss at Universitetsbiblioteket kunne fylle dette behovet med en ny bibliotekstjeneste. Samtidig ønsket vi å komme videre med tidligere prosjekter med digitale tekstarkiv¹.

Universitetsbiblioteket i Bergen så både behov og potensiale for en styrket infrastruktur for elektroniske fulltekstarkiv ved Universitetet i Bergen, og vi ønsket å bygge opp Universitetsbibliotekets rolle på dette feltet.

På initiativ av tidligere bibliotekdirektør Randi E. Taxt ble det søkt om prosjektmidler fra Nasjonalbiblioteket i oktober 2011. Det ble innvilget et 2-års prosjekt (samarbeids- og utviklingsprosjekt) på totalt 4,4 millioner kroner, der 1,71 millioner kroner var tilskudd fra Nasjonalbiblioteket. Hovedmålet ble formulert som at «Prosjektet har mål om å bygge opp Universitetsbiblioteket i Bergen som del av en framtidig infrastruktur for vitenskapelig oppbygde og forskningsrelevante elektroniske fulltekstarkiv ved Universitetet i Bergen» (søknadsdokument til Nasjonalbiblioteket 14.10.2011, s. 1).

Prosjektbeskrivelsen sier at «det tas sikte på å klargjøre hva som bør være innhold og omfang av Universitetsbiblioteket sine funksjoner som en institusjon med et langsiktig ansvar for ressurser av denne typen» (samme sted). Videre sier prosjektbeskrivelsen at prosjektet «fokuserer på etablering av kompetansebygging ved Universitetsbiblioteket, teknisk støtte og igangsetting av samarbeid med relevante fagmiljøer» (samme sted). Det var dermed et mål om å etablere og sette i gang en ny biblioteksfunksjon som skulle vare ut over prosjektperioden. Prosjektbeskrivelsen løfter også fram at samarbeidet om digitale tekstarkiv bør skje lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Prosjektet ble videre formulert med konkrete mål knyttet til konkrete tekstarkiver i og utenfor Universitetsbiblioteket. Et viktig delmål ut over dette, var å «utrede framtidig felles infrastruktur overfor digitale tekstarkiver og øvrige parter». Delmålene gjennomgås her i sluttrapporten.

¹ For eksempel diplom- og fragmentdatabasene.

2. Samlet resultat

Vår vurdering er at prosjektets hovedmål, som referert i avsnittene her ovenfor, og jamfør «Prosjektbeskrivelse – Digitale fulltekstarkiv UBB», avsnitt 6: «Målbare resultater fra prosjektet» (vedlegg, se side 6), er oppfylt.² Prosjektet har levert og gjennomført de målbare resultatene innen gitt tidsramme og innenfor budsjett.

Prosjektet har på en avgjørende måte latt Universitetsbiblioteket utforme og etablere den nye biblioteksfunksjonen. Det har skjedd en reell og funksjonell kompetanseoppbygging takket være prosjektets ressurser. Fungerende teknisk støtte blir nå gitt til relevante fagmiljøer. Det er etablert samarbeid for videre drift.

Et hovedresultat når det gjelder utredning av framtidig felles infrastruktur, er at aktivitetene *datamodellering* og *datakonvertering* i kombinasjon, sammen med aktiv bruk av åpne dataløsninger, er en slagkraftig løsning. Kompetanse på datamodellering og databehandling er avgjørende å ha ”på huset” for å reelt kunne håndtere oppgaver knyttet til digitale tekstarkiver og realisere dette som en biblioteksfunksjon.

Prosjektet har vært et stort arbeid som er utført av mange personer. Delmålene hver for seg er oppnådd, og til dels mer enn oppnådd. Ut over det, har prosjektet hatt en god resultateffekt for Universitetsbibliotekets organisasjon og arbeidsmåte. Vi står nå langt bedre rustet til konkret datahåndtering. Dette merkes både internt på Universitetsbiblioteket, og det merkes i den aktive, positive interessen vi opplever fra forskningsmiljøer. Prosjektet har lyktes og det viser veier framover. I bunnen ligger de reelle løsningene vi har implementert. Vi erfarer en stor grad av sammenfall mellom bibliotek og forskning når det gjelder behovene.

Ulike arbeidsmåter har vært brukt i prosjektet. Noen leveranser er støtte til andre systemer, enten teknisk eller innholdsmessig. Andre leveranser i prosjektet er utviklingspregede, og har vært utført dels med ekstern kompetanse med på laget, dels med egne krefter. Oppbyggingen av egen kompetanse og egendefinerte løsninger har gjort at vi er kommet i en heldig sirkelbevegelse der vi utfordrer oss selv på funksjonaliteten av våre egne løsninger, og er i stand til å gjøre modifikasjoner. Både når det gjelder data og funksjonaliteter, kan vi enklere og raskere vedlikeholde løsningene våre og møte behov for endrede løsninger.

I Universitetsbibliotekets kontakter angående elektroniske arkiv, for eksempel med Universitetet i Bergen, merker vi at prosjektet Digitale Fulltekstarkiv har gitt struktur og konsept / arbeidsmodell som vi anvender. Vi ser at verktøy og standarder fra prosjektet vårt blir tatt i bruk.

² Med unntak av at seminar nr. 2 ennå ikke er avholdt. Det er planlagt avholdt i løpet av 2014.

Vi mener erfaringene med datamodellering, databehandling og konkrete arbeidsmåter fra «Digitale fulltekstarkiv ved Universitetsbiblioteket i Bergen» godt kan bli retningsgivende både for slike biblioteksfunksjoner og for framtidige prosjekt.

Prosjektleder Karin Rydving har presentert Digitale Fulltekstarkiv blant annet for Universitets- og Høgskolerådets bibliotekutvalgs lederforum 23. oktober 2012 og senest 10. mars 2014. Hun presenterte prosjektet også i et strategisk møte med Københavns Kongelige Bibliotek her i Bergen den 21. oktober 2013. Rydving har også holdt presentasjon av prosjektet for styret til Universitetsbiblioteket i Bergen i 2012. I møte i København arrangert av prosjektet Ludvig Holbergs Skrifter 25. januar 2012 presenterte Rune Kyrkjebø prosjektet Digitale Fulltekstarkiv for kolleger i Københavns Kongelige Bibliotek og Det danske Sprog- og Litteraturselskab. Kyrkjebø presenterte prosjektet også for rådsmøtet i det nordiske nettverket MENOTA (Medieval Nordic Text Archive) i Stockholm 31. august 2012.

3. Arbeidspakker og mål

3.1. Wittgensteinarkivet i Bergen (WAB)

Arbeidspakken skulle «etablere samarbeidsflate med WAB og støtte arkivet i drift, vedlikehold og digital formidling og visning».

Etter at ansettelse av XML-kompetent seniorkonsulent ble gjort i mai 2012, kom arbeidet i gang, og dette målet har deretter vært oppfylt.

Arbeidspakken ble utført først og fremst av Øyvind Liland Gjesdal (delprosjektleder) og Alois Pichler. Rune Kyrkjebø har deltatt på møter og planlegging. Mot slutten av prosjektperioden har det vært et samarbeid med Max Hadersbeck ved CIS³ i München. I mesteparten av prosjektperioden har Universitetsbiblioteket fått delta sammen med WAB i prosjektet DM2E⁴. Gjennom at WAB har brukt oss som XML-støttefunksjon har vi fått den praktiske erfaringen og prøvekjøringen av støttefunksjonen som vi så for oss i prosjektbeskrivelsen. Arbeidspakkens konkrete innhold har vært styrt av WAB sine behov i prosjektperioden. Vår vurdering er at vi for videre drift av støttefunksjonene vil bruke anslagsvis mellom ½ til 1 dagsverk pr. uke for WAB. En samarbeidsavtale for videre drift er under arbeid.

³ Centrum für Informations- und Sprachverarbeitung

⁴ Digitised Manuscripts to Europeana

Arbeidsformen har vært lokale møter, skype-møter, og møter i andre byer i forbindelse med DM2E. Det meste av tiden som er brukt, er likevel konkret XML-støtte og utviklingsarbeid.

Universitetsbiblioteket har utført helt spesifikke tekniske oppgaver på bestilling fra WAB. Av de som vi regner som grunnleggende XML-driftsstøtte, kan nevnes:

- Oppdatering av XML-skjema på bestilling.
- Støtte til strukturelle dataspøringer (XPath) for retting i eksisterende i XML filer med Wittgenstein-tekst.
- Utvikling av enkle XSLT-stilark for analyse av strukturen i XML-kodingen.

Ut over dette har vi også løst noen nærliggende oppgaver på noe høyere nivå enn grunnleggende XML-støtte. Av slike oppgaver kan vi nevne:

- XML-tagging av datafilen til en Wittgenstein-bibliografi på ca. 200 trykksider. Denne ble tatt i bruk av forskerne som ontologi for et kollaborativt annoteringsarbeid på Wittgensteins tekster.
- Videreutvikling av XSLT-stilark for å produsere en data-ontologi på grunnlag av XML-filene med Wittgenstein-tekst.
- Utvikling av XSLT-stilark for å levere Linked Data på 5000 sider av WAB-materialet til Europeana via DM2E-prosjektet.
- Utvikling av XSLT-stilark for å levere forenklet XML av WAB til en prototype på lingvistisk søkemotor installert ved CIS (München).

Prosjektet DM2E ble en faglig påplussing for prosjektet Digitale Fulltekstarkiv. WAB og Institutt for filosofi og førstesemesterstudier (FoF) inviterte Universitetsbiblioteket i Bergen med som offisiell deltaker fra Universitetet i Bergen sin side. Dermed har Digitale Fulltekstarkiv gjennom WAB kommet i tettere kontakt med internasjonal utvikling på feltet. Universitetsbiblioteket har deltatt på DM2E-arbeidsmøter i Berlin (Pichler og Kyrkjebø, DM2E kickoff), Wien (Pichler og Gjesdal), London (Pichler og Gjesdal), Aten (Pichler, Gjesdal).

DM2E-prosjektet lager verktøy for eksport av innholdsdata (både tekst og bilder) til Europeana. Utgangspunktet for prosjektet er at beskrivelsen av manuskripter fører fram til en egen type av metadata, med forskjellige perspektiver og forskjellige sett av datafelt i forhold til metadata for trykt litteratur. DM2E har møtt vårt prosjekt og bekreftet våre prinsipielle valg i og med vekten som DM2E legger på semantisk lenking, RDF-basert, av datasett. Vi har fått god bruk for erfaringene våre med dette samarbeidet til andre oppgaver i prosjektet Digitale Fulltekstarkiv. Prosjektet vårt har hatt stor nytte og glede av DM2E-samarbeidet som Pichler og WAB/FoF involverte oss i.

Det arbeides nå med å inngå ny avtale mellom Universitetsbiblioteket og Det humanistiske fakultet / WAB i forlengelsen av Digitale Fulltekstarkiv. Intensjonen er at Universitetsbiblioteket holder fram med å tilby XML-støttefunksjonen.

Publikasjon i forbindelse med arbeidspakken:

Max Hadersbeck, Alois Pichler, Florian Fink, Øyvind Liland Gjesdal: Wittgensteins Nachlass: Computerlinguistik und Philosophie Der Finder wiTTFind und die Wittgenstein Advanced Search Tools (WAST). 2013. [Artikkel på grunnlag av konferansebidrag til DHD 2014]

<http://goo.gl/85k6b0>

Andre lenker

Wittfind:

<http://wittfind.cis.uni-muenchen.de/>

WAB ontology:

http://wab.uib.no/wab_philospace.page

DHD 2014

<http://www.dhd2014.uni-passau.de/>

DM2E

<http://dm2e.eu/>

3.2. Kunnskapsportalen GRIND

Målet i prosjektbeskrivelsen var her å utforme en ny og dynamisk tjeneste med ulike typer materiale i et søkbart format.

Arbeidet i delprosjektet har vært utført av Irene Eikefjord (delprosjektleder), Svein-Arne Selvik og Ørjan Pettersen fra Universitetsbiblioteket, sammen med eksterne samarbeidspartnere. Våren 2012 ble et utkast til et nettsted for kultur- og naturhistorisk materiale utviklet av tre studenter fra Nye medier ved Institutt for informasjons- og medievitenskap, i tett samarbeid med Universitetsbiblioteket. Høsten og vinteren 2012/13 ble dette utkastet videreutviklet sammen med webdesignerkonsulent Morten Nielsen. Arbeidet med konvertering og koding av materialet fra *Kulturhistorisk vegbok Hordaland* pågikk parallelt med utviklingen av nettstedet, og alt materialet ble lagt inn i løpet av vinteren 2013.

Arbeidet med Grind skissert innenfor Digitale fulltekstarkiv-prosjektet ble slutført våren 2013.

I prosjektperioden har Universitetsbiblioteket utviklet en fungerende Drupal-installasjon med alt materialet fra *Kulturhistorisk vegbok Hordaland*⁵, konvertert fra InDesign til HTML5 og kodet med RDFa. Materialet som er konvertert, kodet og lagt inn i Drupal-installasjonen har et omfang på ca. 450 A4-sider, fordelt mellom temaartikler og geografiske artikler. Teksten har koding for bl.a. lokasjon, person og geografisk type. Det er også gjort et arbeid med referanselister til hver enkelt artikkel, interne henvisninger/koblinger og emneord. Status for nettstedet er at det fortsatt ikke er gjort tilgjengelig på web, da fagredaksjonen (vitenskapelig ansatte ved Universitetet i Bergen) ønsker å arbeide mer med det og legge inn også naturhistorisk materiale før det blir lansert.

I prosjektsøknaden ble det pekt på XML som markeringsspråk, men i løpet av prosjektperioden valgte man heller å kode materialet med RDFa. Begrunnelsene for dette valget var ønsket om å koble materialet til resten av den semantiske weben ved å bruke mye brukte web-ontologier, og tilgjengelig kompetanse i prosjektet. Det spilte også inn at delprosjektet om framtidige løsninger baserer seg på RDF, og at man også kan koble lokalt materiale sammen. Dessverre har en ikke fått testet ut hvordan RDFa-kodingen fungerer på web siden nettstedet ikke er gjort tilgjengelig enda.

Grind var den første Drupal-installasjonen Universitetsbiblioteket jobbet med, i ettertid har også andre av Universitetsbibliotekets prosjekter/nettsteder og Universitetet i Bergens nettsted tatt dette CMS⁶-et i bruk. Dette gjør at kompetansen opparbeidet i prosjektet blir brukt og kommer til nytte også utenfor Digitale Fulltekstarkiv-prosjektet.

Resultatene fra delprosjektet har blitt presentert på Digitale Fulltekstarkivs seminar 16. april 2013 og Universitetet i Bergens IT-forum 25. april 2013.

3.3. Diplom- og fragmentdatabasene

Målet i prosjektbeskrivelsen var her at Universitetsbiblioteket selv kommer i gang med faglig vedlikehold av basene, samt at vi overtar det tekniske vedlikehold som gjelder selve de kodede tekstene og også generering av ønskede visningstyper.

Arbeidet ble utført og ledet av Øyvind Liland Gjesdal (delprosjektleder), Øystein Reigem, Aud Gjersdal, Tarje Sælen Lavik (design) og Rune Kyrkjebø.⁷

⁵ Brekke, Nils Georg (red.), 2. utg. 2009. Bergen: Fagbokforlaget.

⁶ Content Management System.

⁷ Reigem bygget i 2004-2006 systemarkitekturen for diplomdatabasen og utførte programmeringsarbeidet. Rammen for arbeidet den gang var et infrastrukturprosjekt støttet av Norges Forskningsråd. I samme periode ble fragmentdatabasen utarbeidet i et samarbeid mellom Universitetsbiblioteket, Senter for middelalderstudier

Universitetsbiblioteket overtok dataene sommeren 2012. De ble gjort tilgjengelige på Universitetsbibliotekets nettsider. Med godt arbeid fra programmerer Øystein Reigem hos Uni Computing, er dataene overførte med god dokumentasjon. Universitetsbiblioteket har utarbeidet nye visningssider, og RDF-datasett er laget for begge datasettene, i tråd med den tekniske hovedretningen som alle delprosjektene våre går i.

Prosjektet har vært arbeidet med i flere faser. I første del, overtakelsen, deltok Øystein Reigem, Øyvind Liland Gjesdal og Rune Kyrkjebø med dokumentasjon og møter om den gamle ressursen, samt planlegging av overføringen av data og dokumenter til Universitetsbiblioteket. Vi laget først statiske visningssider i påvente av at dataene kunne inngå i delprosjektet om framtidig løsning.

I andre delen av prosjektet ble Diplom- og Fragment-dataene mappet til datamodellen for framtidig dataløsning, og Diplom-basen er i sin helhet tatt opp i prototypen (Marcus, se lenke nedenfor). Fragment-dataene ble også mappet, men er ikke tatt inn i Marcus. Dette var blant de første forsøkene vi hadde på å flytte data til den nye modellen. Mappingen til RDF av fragment-dataene ligger på vent. Det sees på som en mindre oppgave å gjøre disse ferdig, etter at vi nå har gjort andre flyttinger av data inn i framtidig løsning.

Diplom-metadataene er tatt inn i Protégé-modellen (jamfør 3.5 Utredning av framtidige løsninger). Vi har mål om å gjøre det samme med Fragment-dataene.

Forsøk er også påbegynt parallelt for å slå sammen de 600 diplomnumrene fra diplomprosjektet med resten av de totalt ca. 2000 som er registrert i andre lister ved specialsamlingene. Dette innebar at Aud Gjesdal, Rune Kyrkjebø og Øyvind Liland Gjesdal tagget et stort word-dokument med EAD-tekstmerking. Etterpå begynte vi forsøk på sammenslåing av katalogene. Her har vi slått sammen filene, men ikke korrekturlest og rettet katalogen.

Fragment og Diplom visningssider fra 2012:

<http://ub.uib.no/fragment/list/>

<http://ub.uib.no/diplom/katalog/>

Diplom-dataene som del av framtidig dataløsning (visning av RDF)

<http://marcus.uib.no/instance/collection/diplomsamlingen>

3.4. Ludvig Holbergs Skrifter (LHS)

Målet for delprosjektet var å danne oss et bilde av ressursen LHS og hva som trengs av tjenester og infrastruktur med tanke på framtidige drifts- og lagringsalternativer.

(CMS) ved Åslaug Ommundsen, og Uni Computing. Teknisk ansvarlig for fragmentbasen var Tone Merete Bruvik. Se lenkene til Diplom- og fragmentnettsidene for nærmere opplysninger om prosjektene.

Delprosjektet ble utført av Øyvind Liland Gjesdal og Øystein Reigem (Uni Computing), med deltakelse og koordinering av Rune Kyrkjebø (delprosjektleder) og Karin Rydving, og med deltakelse og støtte til noen møter og arbeidsøkter fra prosjektet Ludvig Holbergs Skrifter ved hovedredaktør for det norske Ludvig Holberg-prosjektet, Eiliv Vinje.

Arbeidsmåten for den tekniske siden har vært møter og samarbeid mellom Reigem og Gjesdal og Kyrkjebø. Rydving og Kyrkjebø har deltatt på det oppsummerende nivået, i kontakt med Vinje.

Parallelt med delprosjektet har det vært diskusjoner om å legge langsiktig lagring og drift av ressursen til Universitetsbiblioteket i Bergen. Dette har skjedd på bakgrunn av kontrakten om prosjektet LHS mellom Universitetet i Bergen og Det danske Sprog- og Litteraturselskab, der det er formulert en intensjon om at Universitetsbiblioteket i Bergen sammen med Det Kongelige Bibliotek, København, tar langsiktig ansvar for lagring og drift av ressursen LHS. Universitetsbiblioteket i Bergen har etter forespørsel fra den norske styringsgruppen for Ludvig Holbergs Skrifter levert et forslag til driftsmodell for ressursen Ludvig Holbergs Skrifter. I prosjektperioden for Digitale Fulltekstarkiv har det vært møter der Universitetsbiblioteket i Bergen har vært representert sammen med Det Kongelige Bibliotek for å diskutere videre samarbeid. I disse kontaktene har vi framholdt prosjektet Digitale Fulltekstarkiv. Våre tanker om framtidig løsning har blitt møtt med interesse fra Det Kongelige Bibliotek. Planen er å inngå en samarbeidsavtale med Det Kongelige Bibliotek og prosjektet Ludvig Holbergs Skrifter for å ivareta lagring og drift av ressursen våren 2014.

Den vitenskapelige, modifierende bruken av XML-skjemaene er én viktig grunn til at det kreves en fagnær, teknisk støttefunksjon som den vi nå har etablert. En annen grunn, som henger sammen med den første, er behovet for støtte til visningsfunksjoner for dataene.

Slik vi ser det, må varig drift og vedlikehold av LHS sikres med tilgjengelig databehandlingskompetanse (XML-, XSLT- og database-kompetanse), datamodelleringskompetanse og metadatakompetanse. Disse elementene tenker vi bør inngå i framtidig driftsløsning for LHS.

Ressursen LHS baserer seg på teknologi som er velkjent for oss. Ressursen er godt dokumentert av Øystein Reigem, som har vært ansvarlig hos Uni Computing for systemarkitektur, utvikling og programmering for ressursen i de senere årene. Rammeverket XTF (eXtensible Text Framework) er JAVA- og XSLT 2.0-basert og bygger på open-source software. XTF-applikasjonen kjører ved hjelp av Apache Tomcat, som er en serverapplikasjon for å bruke JAVA servlets. Dette er store, godt dokumenterte verktøy som Universitetsbiblioteket kan håndtere. Verktøyene er også kurante for Universitetet i Bergen sin sentrale IT-avdeling, noe som betyr at LHS alt i alt vil være i en god driftsstøttesituasjon her.

Per i dag kjøres 3 utgaver av XTF under LHS-ressursen, 1 utgave for forskere, 1 for test, og 1 for publikum. Disse ligger som undermapper under en web-apps-katalog for Tomcat. Arbeidsflyten er styrt ved hjelp av versjoneringssystemet Subversion (SVN), og er delt opp i 1 applikasjonsserver og 1 tekstserver. Tekstserveren er også en del av applikasjonen.

Universitetsbiblioteket har prøvd ut installering på et lokalt domene hos oss av komponenter i LHS-ressursen. Dette har lyktes, derfor vurderer vi at overflytting til Universitetsbiblioteket av LHS-ressursen vil være teknisk uproblematisk. Dette gjelder kjerneapplikasjonene i ressursen slik den i dag er satt opp. Vi har ikke vurdert endring av den distribuerte lagringsmodellen.

Vi ser en mulig framtidig komplikasjon for ressursen når det gjelder oppgradering til ny versjon av XTF-plattformen. For å oppnå de ønskede søkemulighetene i tekstene har Uni Computing spesialtilpasset indekseringen som er en integrert del av XTF (Lucene). Oppgraderinger til eventuell ny versjon av XTF-plattformen vil ikke nødvendigvis ivareta spesialtilpasningene som er gjort. En gang i framtiden må man kanskje velge mellom å sette inn ekstra ressurser på å gjøre spesialtilpasningene om igjen, eller eventuelt fortsette å drive ressursen på en eldre versjon av XTF.

Oppgaver i forbindelse med grunnleggende lagring, drift og vedlikehold av LHS, vil være:

- Lagring av ressursen på IT-avdelingens servere
- Kjøring og overvåking av ressursen
- Løpende feilretting og teknisk støtte
- Tekniske arbeidsoppgaver som
 - o Validering av filer
 - o Konvertering av data
 - o Grunnleggende XML- og XSLT-tjenester

De nevnte tjenestene befinner seg hovedsakelig på nivået «Grunnleggende tjeneste» i modellen vår med 3 tjenestenivåer (Figur 1).

Basert på erfaringene med LHS og WAB, er det vår vurdering at ½ til 1 arbeidsdag pr. uke pr. fulltekstarkiv på det jevne vil være tilstrekkelig for å dekke disse oppgavene. Det vil si at LHS vil kunne inngå i et driftsmiljø som vårt sammen med et antall andre ressurser av liknende format.

Det vil være en fordel for ressursen, dersom driftsmiljøet også bidrar til den tekniske og informasjonsvitenskapelige siden i redaksjonsarbeidet og det videre utviklingsarbeidet for LHS. Slik vi ser det, har LHS både innhold og presentasjonsløsninger av høy kvalitet. Etter vår oppfatning vil integrasjon av ressursen på europeisk nivå være et lovende neste steg.

Tjeneste- og økonomisk modell

Tjeneste	Oppgave	Finansiering	Rolle UB
Grunnleggende tjeneste	Dag-til-dag vedlikehold, teknisk støtte. Enkel modifisering, justering visningsformater, tillegg nytt materiale	Grunnbevilgning UiB, UB budsjett	Ansvarlig
Mindre utviklingsprosjekt	Oppgradering, konvertering, sammenslåinger, videreutvikling	Egenbetaling fakultet- institutt	Ansvarlig, partner
Større utviklingsprosjekt	Nyutvikling ressurser og verktøy, forskning	Ekstern	Partner

29.03.2014

Figur 1: Tjeneste- og økonomisk modell for Digitale Fulltekstarkiv.

I løpet av prosjektet Digitale Fulltekstarkiv har Universitetsbiblioteket opparbeidet kjennskap til hvordan slike oppgaver kan løses, i og med at vi har arbeidet med integrering i Europeana av XML-tekstmateriale fra Wittgenstein-arkivet ved Universitetet i Bergen. Konseptet Linked Open Data (LOD) og kodestandarden Resource Description Format (RDF) vil da være relevante, og Universitetsbiblioteket har nå en kompetanse til å arbeide med dette.

Arbeidspakken ble presentert blant annet på møte i København 25. januar 2012 av Rune Kyrkjebø. Den norske styringsgruppen for prosjektet Ludvig Holbergs Skrifter har vært holdt orientert om framdriften i arbeidspakken.

3.5. Utredning av framtidige løsninger

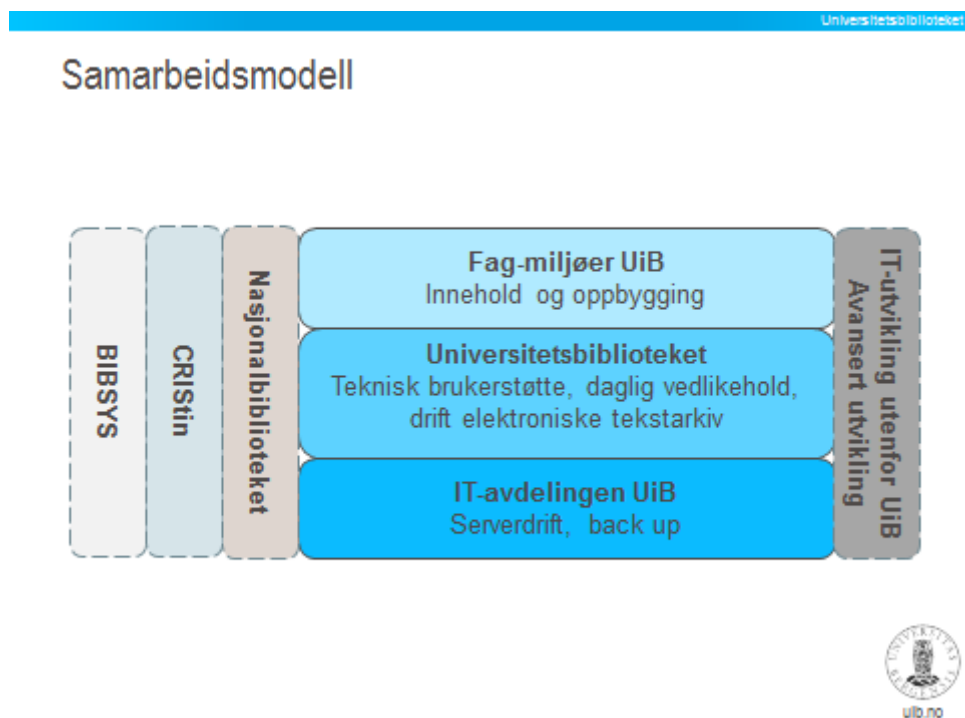
3.5.1 Utgangspunkt

I prosjektbeskrivelsen så vi for oss den følgende oppgavefordelingen som i utgangspunktet naturlig for en framtidig løsning for drift og utvikling av digitale fulltekstarkiv:

1. Fagmiljøene ved universitetet: Ivaretar vitenskapelig innhold og oppbygging, bruk og videreutvikling av ressursene
2. IT-utviklingsmiljø utenfor Universitetet: Utfører utviklingsarbeid og avansert programmering i samarbeid med de som har det vitenskapelige ansvaret for ressursene.

3. Universitetsbiblioteket: Står for langsiktig lagring og drift av de elektroniske tekstarkivene. Nødvendig kompetanse bygges opp for å håndtere lagring, drift og brukerstøtte (i tråd med CLARINO⁸-søknaden sin beskrivelse av «Type B Service Center»).
4. IT-avdelingen ved Universitetet: Tar ansvar for grunnleggende IT-tjenester som serverdrift, back up og liknende.

Figur 2 viser den samarbeidsmodell vi legger til grunn for arbeidet.

Figur 2: Samarbeidsmodell for Digitale Fulltekstarkiv.

3.5.2 Gjennomføring

Etter gjennomført prosjekt Digitale Fulltekstarkiv ser vi denne oppgavefordelingen stort sett bekreftet. Et avvik gjelder punkt 2 der behovet for avansert programmering har vært mindre enn vi ventet. Det har vist seg at når en ressurs er ferdig utviklet og dokumentert, kan mye løses med den kompetanse som er etablert i prosjektet, det vil si innenfor punkt 3 ovenfor. Likevel er punkt 2 absolutt en naturlig del av en framtidig løsning der det også er vekt på utviklingen av ressursene. Vi kan nevne Uni Computing sitt arbeid på LHS-ressursen, og

⁸ Common Language Resources and Technology Infrastructure Norway

ulike eksterne aktører sitt arbeid på Wittgenstein-materialet, disse aktivitetene har pågått (og pågår) parallelt med at Universitetsbiblioteket har trappet opp sin tekniske funksjon.

Samarbeidet med Universitetet i Bergens IT-avdeling er styrket gjennom prosjektet, og våre nye tjenester kan støtte seg på en solid grunnleggende IT-driftstjeneste.

I planleggingen av prosjektet forutså vi ikke i hvor stor grad Linked Data-arbeidsmåten ville komme i fokus, og i hvor stor grad egen databehandling av XML-materialer ville utløse framgang i dataarbeidet. Disse momentene framstår etter prosjektperioden som de mest sentrale (jfr. oppsummering i kap. 2 ovenfor). Det egne arbeidet på de enkelte datasettene er et avgjørende punkt. Sammenfatningsvis ser vi at vekten i prosjektet, i forhold til det vi tenkte i starten, forskjøv seg en del i retning av større vekt på det egne modellerings- og konverteringsarbeidet i Universitetsbiblioteket.

Vi tror en fornuftig framtidig løsning innebærer at hver institusjon i større grad enn før arbeider med modellering og konvertering av egne data. Med bruk av Linked Data / RDF-koding vil det ligge til rette for at datasettene knyttes sammen og beriker hverandre. Heller enn å bli systemleverandører, ser vi for oss at de større institusjonene bearbeider og deler åpne datasett – samt oppfordrer og istandsetter andre til å gjøre det samme.

Arbeidspakken ble utført av Tarje Sælen Lavik (delprosjektleder) og Øyvind Liland Gjesdal, Aud Gjersdal, Rune Kyrkjebø, Irene Eikefjord og Karin Rydving. Robert Engels (ESIS A/S) har ytt et betydelig bidrag. Avdeling for spesialsamlinger, Universitetsbiblioteket i Bergen, har bidratt sterkt til god framdrift i arbeidet med framtidig løsning. Begge seksjonene der, Manuskript- og librarsamlingen og Billedsamlingen, har vært engasjerte i forbindelse med arbeidspakken. Andrew Salway (Uni Computing) ga et seminar om ekstraksjon av semantiske relasjoner fra tekstlige data. Ekstern konsulent Magnus Stuhr var inne tidlig i prosjektet.

Elementer i framtidige løsninger er datamottak og lagring, lenking mellom datasett, åpen datadeling, visning og søk. Viktige elementer er også standarder, dataverktøy, med mål om å oppnå større bruk av ressursene. Digitale fulltekstarkiv-prosjektet har i utgangspunktet mål om å bygge opp lokale funksjoner, men det har vist seg å skje spennende ting nasjonalt og internasjonalt som teknisk har gått i samme retning som vårt prosjekt, og det i større grad enn vi forutså.

3.5.3 Konkrete resultater

Overføringen av Diplom- og fragmentdataene ble eksempler på mottak av data til Universitetsbiblioteket. Vi brukte dette til å utforme nye rutiner som blir en viktig del av en framtidig løsning. Rutinene er også viktige med tanke på samarbeid med prosjekter som er i idé- eller oppstartsfasen. Allerede våren 2012 hadde vi hatt flere henvendelser av den typen. Videre har vi holdt kontakten med prosjekter som uttrykker støtte til, og interesse for, det som utvikles i Digitale Fulltekstarkiv (se kap. 4 nedenfor). Dette var gode anledninger til å konkretisere hva som burde ligge i den nye biblioteksfunksjonen. Slike henvendelser bekreftet at vitenskapelige brukere har behov for faglig støtte når det gjelder elektronisk tekst.

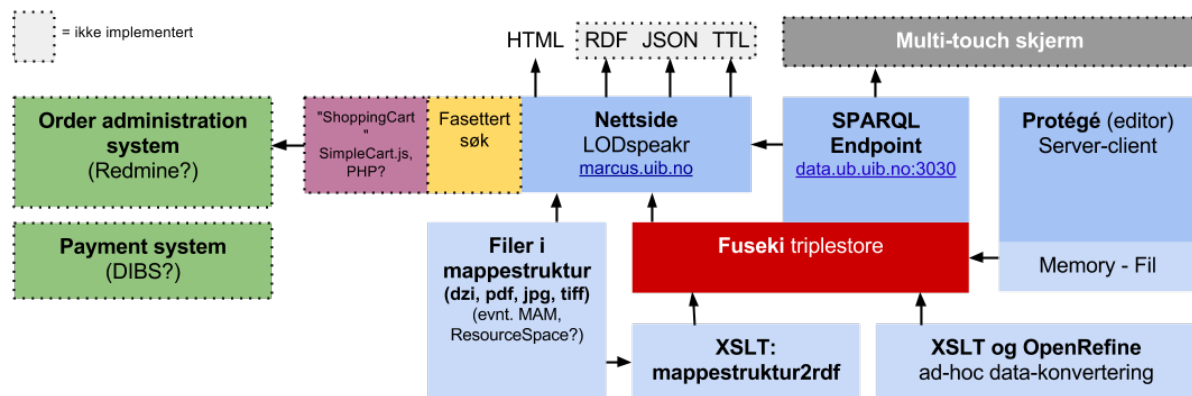
Universitetsbibliotekets arbeidsmåter er blitt gradvis endret gjennom prosjektperioden. Manuskript- og librarsamlingen ved Avdeling for spesialsamlinger er på god vei inn i nye arbeidsmåter for elektroniske data. Vi gjorde på et tidspunkt et strategisk valg sammen med Avdeling for spesialsamlinger om å arbeide for sammenlenking av data i et Linked Data-konsept. Arbeidsmåtene vi nå har etablert er effektive, og vi ser at organisasjonen allerede håndterer oppgavene. Arbeidsprosessen har hoveddelene *forarbeid – konvertering – publisering*. Forarbeid og konvertering vil etterhvert i større grad erstattes av direkte dataregistreringsprosesser.

Nettstedet Marcus viser hvordan katalogdata for Universitetsbibliotekets manuskriptsamling nå blir digitalisert og knyttet sammen med elektroniske representasjoner av dokumentene.

<http://marcus.uib.no>

Arkitekturen på løsningen (figur 3) legger til rette for at data hentes opp for publisering etterhvert som de blir produsert evt. konvertert, og en stykkevis arbeidsform er mulig i innleggingsenden. Dette er en praktisk fordel ved løsningen. En viktig egenskap ved løsningen er også at data kan være under arbeid, *samtidig som* de er tilgjengelige for brukeren.

Marcus har en teknisk oppbygging som vi ser på som veien å gå med framtidig løsning.

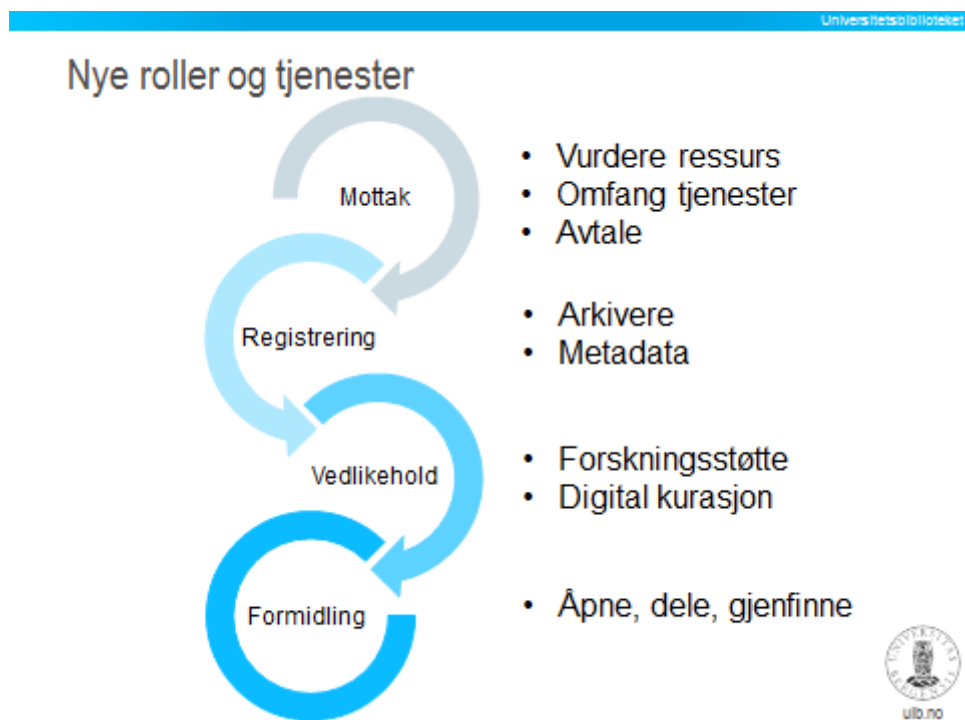
Figur 3: Komponenter i den tekniske løsningen Marcus (Tarje Sælen Lavik og Øyvind Liland Gjesdal). <http://marcus.uib.no/technology.html>

Arbeidspakken konsentrerte seg på det tekniske nivået hovedsakelig om Linked Data-modellen og implementering av standarden RDF. Dette var det viktigste prinsipielle valget som ble gjort innenfor arbeidspakken. Det har vært gjort mye for å konvertere data til linked data og RDF. Dette gikk forut for andre oppgaver, som har dreiet seg om utnytting av data, visualisering, konvertering og arbeidsflyt. Basert på en felles datamodell har vi tatt i bruk verktøyet Protégé. Dette verktøyet er utskiftbart. Det primære er dataene selv og hvordan de er modellert slik at de kan nyttes av brukere både i og utenfor biblioteket. Det andre verktøyet

som etterhvert er kommet i bruk hos ganske mange i forbindelse med prosjektet, er XML-editoren oXygen. Dette programmet er et kraftig verktøy både til registrering av data eller (særlig) til konvertering av data.

Av Universitetsbibliotekets datasett viste det seg under prosjektets gang naturlig å trekke inn billedsamlingsdata og katalogdata over manuskriptsamlingen. Videre ble det naturlig å gjøre videre bearbeiding av diplom- og fragmentdataene.

Den framtidige løsningen kan som arbeidsprosess skisseres langs aksene *mottak – registrering – vedlikehold – formidling* (figur 4). Vi vil framholde at det oppnås det vi kan kalle en digital kurasjon av datasettene, noe som i praksis ofte på samme tid utgjør en reell forskningsstøtte. Arbeidspakken har gitt oss en viss øvelse i å motta data, samt å kunne beskrive datasett og bidra med råd og forslag når det etterspørres eksternt eller internt i organisasjonen.

Figur 4: Skisse av Universitetsbibliotekets nye arbeidsprosess med digitale tekstlige data.

3.5.4 Aktører i en framtidig løsning

Arbeidspakken om framtidig løsning tar utgangspunkt i et landskap av fagmiljøene ved Universitetet, eksterne IT-utviklingsmiljøer, Universitetsbiblioteket, Nasjonalbiblioteket, og Universitetets IT-avdeling.

I kontakten med Uni Computing fikk vi klargjort en samforståelse av at langsiktig lagring og drift av vitenskapelige tekstarkiver bør være innenfor Universitetsbiblioteket sine oppgaver.

Sammen med Uni Computing ser vi det slik at det bør være en felles aktivitet av «Research and Development» (R&D) mellom biblioteket og avanserte programmeringsmiljøer. Så vil med tiden noe av det som lages som R&D «sive ned» og inngå som del av våre tjenester på et driftsnivå. Linked Open Data ser ut til å være en teknikk som er i ferd med å komme ned til driftsnivået. Vi prioriterer høyt at den skal gjøre nettopp det.

Vi hadde faglig kontakt med Nasjonalbiblioteket når det gjelder Linked Data og når det gjelder metadata i Clarino. Dette har kommet Digitale fulltekstarkiv-prosjektet til gode. Vi vurderer det slik at vi sammen er kommet inn på noen viktige komponenter av en framtidig løsning.

Vi så implementering av Linked Data som en sentral del av framtidig løsning, og satte derfor inn ressurser fra Digitale Fulltekstarkiv høsten 2012 ved å kjøpe tjenester fra firmaet ESIS A/S (Robert Engels).

Løsningen vår har form av at noen utvalgte verktøy brukes mot de samme datasettene. I samarbeid med ESIS tok vi i bruk verktøyet Protégé til det redigerende dataarbeidet.

Løsningen innebærer en driftssituasjon der databehandling er en helt nødvendig del av biblioteksfunksjonen. Med databehandling forstår vi både den informasjonsvitenskapelige/ bibliotekfaglige modelleringen av datasett, og den konkrete eksporten, importen og konverteringen av selve datasettene, med tanke på forskjellige systemer og bruksmål. Her mener vi å ha fått på plass avgjørende biter for det vi kan kalle en digital kurasjon, som en naturlig del av framtidens biblioteksfunksjon.

Uni Computing og Wittgensteinarkivet har sammen med Universitetsbiblioteket arbeidet med idéer om videre utviklingsarbeid av felles interesse. Konkret samarbeidet vi om å sende inn et «Letter of interest» til NordForsk. Vi tror at ekstraksjon av relasjoner fra tekstarkiver eller fra internett er av interesse å utvikle både fra prosjektet vårt sitt synspunkt, og for digitale arkiver mer generelt. Gruppeleder Andrew Salway hos Uni Computing forsker på slike teknikker, og er den som bringer denne kompetansen inn i vårt prosjekt.

Innenfor Universitetsbiblioteket har prosjektet tatt opp en idé med Faggruppe for forskningsstøtte, om å begynne å se på hvordan infrastrukturen som lages i Digitale Fulltekstarkiv kan tas i bruk også på digitale arkiver som kommer fra andre fagområder enn humaniora.

Vi mener det er realistisk at Universitetsbiblioteket øker sin portefølje av digitale tekstarkiv. Ressursen LHS vil etter vår vurdering kreve liknende teknisk støtte som Wittgensteinarkivet og som våre egne XML-kodede tekstarkiver. Utgangspunktet for prosjektet vårt var en tro på at det vil være en rasjonell og effektiv driftssituasjon at samme miljø tilbyr XML-støtte til flere ressurser. Erfaringene fra prosjektets gjennomføring bekrefter dette. De samme verktøyene og teknikkene er relevante for både LHS og WAB, og andre ressurser. Potensialet i nye sammenlenkingsmåter (Linked Data / RDF) er der for alle ressursene.

Datainnholdet i for eksempel WAB, LHS og Clarino er av høy kompleksitet og svært høy kvalitet om man ser på graden av gjennomtenkt standardisering, basert på åpne standarder, og

graden av korrekturlesing. Dette er data som det investeres mye i å bygge opp og vedlikeholde. Vi er styrket i troen på at Universitetsbiblioteket har en viktig støttende rolle for arbeidet med disse datasettene, i nærhet til lokal og regional forskning, og andre lokale og regionale informasjonsressurser. Samarbeidsrelasjoner til Universitetets egne forskningsmiljøer er en forutsetning for biblioteksfunksjonen.

Arbeidspakken ble presentert av Tarje Sælen Lavik på Universitetet i Bergens IT-forum 25. april 2013.

3.6. Institusjonelle arkiv

I vårt arbeid ser vi disse som del av framtidig infrastruktur for digitale fulltekstarkiv. Vi har eksperimentert med hvordan artikler i repositoriet «Bergen Open Research Archive» (BORA) kan inngå i Linked Data-nettverk. Vi mener at Linked Open Data og RDF-formatet blir en naturlig fellesnevner mellom vitenskapelige fulltekstarkiv og materialet som i dag er i institusjonelle arkiver som BORA. Denne tanken har vi fortsatt med oss, og mener det sporet vi nå følger vil lede til større integrering med institusjonelle arkiv.

4. Relaterte prosjekt og samarbeidspartnere

«Linked Data – et nettverk!»

Prosjektet var støttet av Nasjonalbiblioteket, og var et samarbeid mellom NTNU, Universitetsbiblioteket i Bergen og Bergen Offentlige Bibliotek. Prosjektet fokuserte på Linked Data, konkret å demonstrere anvendelse på datasett fra de tre bibliotekene. Prosjektet har pekt i samme retning som Digitale Fulltekstarkiv når det gjelder utviklingen av framtidig løsning for digitale både tekst- og billedarkiv. Prosjektet er ferdig og rapportert. Vi vil her i rapporten for Digitale Fulltekstarkiv få peke på «Forslag til videre arbeid/anbefalinger for NB» (s. 18, Prosjektrapport for «Linked data – et nettverk»), som vi støtter.

WAB – Wittgensteinarkivet ved Universitetet i Bergen

WAB er en av samarbeidspartnerne i prosjektet Digitale Fulltekstarkiv, og støttet søknaden. Gjennom WAB og særlig samarbeidet med professor Alois Pichler (Institutt for filosofi og førstesemesterstudier, Universitetet i Bergen), kom prosjektet med på arbeidet i det europeiske prosjektet DM2E.

<http://wab.uib.no/>

<http://dm2e.eu/>

Clarino

Under prosjektperioden med Digitale Fulltekstarkiv har det også vært faglige kontakter mellom Clarino og Universitetsbiblioteket i Bergen. Universitetsbiblioteket har innenfor Clarino-prosjektet tatt på seg rollen som teknisk servicesenter i Bergen, med prioritet å etablere et repositorium for digitale tekst- og språkressurser. Clarino har finansiert møter og seminarer som også har kommet prosjektet Digitale Fulltekstarkiv faglig til gode. Kontakten med Clarino og prosjektleder professor Koenraad de Smedt (Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen), har bidratt til kunnskapen vår om nasjonal og europeisk strategi og utvikling på feltet.

<http://clarin.b.uib.no/>

ESIS

Selskapet, ved Robert Engels, har bidratt med viktig kompetanse på redigeringsverktøy for xml-data. Særlig har ESIS arbeidet med å implementere verktøyet Protégé i samband med arbeidspakken om framtidige løsninger.

<http://www.esis.no>

Ludvig Holbergs Skrifter (LHS)

Prosjektet LHS både i Danmark og Norge har vist stor interesse for Digitale Fulltekstarkiv, og har bidratt med nyttige møter og seminarer. Den norske styringsgruppen ved styreleder førsteamanuensis Jørgen Sejersted (Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen) støttet prosjektsøknaden for Digitale Fulltekstarkiv. Det er under arbeid å inngå en avtale om samarbeid og drift av ressursen LHS våren 2014.

Uni Computing

Uni Computing har deltatt og bidratt i flere arbeidspakker i Digitale Fulltekstarkiv. Som både utvikler- og driftsmiljø har Uni Computing kunnskap om mange av dagens xml-baserte vitenskapelige tekstarkiver ikke bare i Bergen, men også ellers i Norge. Uni Computing ved direktør Klaus Johannsen bidro aktivt i utarbeidelsen av prosjektsøknaden for Digitale Fulltekstarkiv, og er en av partnerne.

<http://www.computing.uni.no/>

Det humanistiske fakultet, Universitetet i Bergen

Det humanistiske fakultet ved dekan, professor Gjert Kristoffersen, støttet prosjektet Digitale Fulltekstarkiv og står som partner i prosjektet. Håndteringen av digitale tekstlige arkiv er en aktuell utfordring for flere av fakultetets institutter, ikke minst Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier (LLE) og Institutt for filosofi og førstesemesterstudier (FoF).

Under prosjektet Digitale Fulltekstarkiv har det vært kontakter og gjensidig informasjon mellom Universitetsbiblioteket og to prosjektet tilknyttet LLE, nemlig arkivet MENOTA

(Medieval Nordic Text Archive) og prosjektet *Fra håndskriftfragmenter til bokhistorie*. Både fra MENOTA sin side, og fra ledelsen for håndskriftfragmentprosjektet, er det uttrykt interesse for framtidig samarbeid om løsninger som er utarbeidet i prosjektet Digitale Fulltekstarkiv.

Menota er et nettverk av ledende nordiske arkiver, biblioteker og institutter som arbeider med middelaldertekster og håndskriftfaksimiler.

<http://menota.org>

<http://www.menota.org/tekstarkiv.xml>

Prosjektet *Fra håndskriftfragmenter til bokhistorie* bygger blant annet opp en større forskningsdatabase over latinske pergamentfragmenter fra middelalderen i norske samlinger. Prosjektet Digitale Fulltekstarkiv er i kontakt med håndskriftfragmentprosjektet.

<http://www.uib.no/fg/handskriftsfragment>

http://www.uib.no/en/rg/manuscript_fragments/22809/illustrated-fragment-inventory-line

5. Gjennomføringen av prosjektet Digitale Fulltekstarkiv

5.1 Møtestruktur og innhold

Prosjektet har vært organisert med Karin Rydving som prosjektleder og Rune Kyrkjebø som prosjektkoordinator. De ulike arbeidspakkene har vært organisert som egne delprosjekt med egne arbeidsgrupper og møter. Prosjektet har avholdt statusmøter cirka hver 14de dag der delprosjektene framdrift, avvik, økonomi og ressursbruk løpende har vært rapportert og behandlet. I prosjektets år 2 ble det i tillegg etablert egne datamøter for å løpende diskutere datamodellering og datakonvertering.

For å følge opp prosjektet har støtteverktøyet Redmine vært benyttet. I Redmine har alle aktiviteter vært registrert, fordelt, fulgt opp og dokumentert. Dette har medført en transparent oppfølging der alle deltakere har hatt innsyn til enhver tid. Det har også vært enkelt å legge til eksterne deltakere på ønskede aktiviteter. Prosjektet har også benyttet Wiki for dokumentasjon.

Fra prosjektledelsens side har det vært vektlagt å få til en god arbeidsrytme med veksling mellom kompetanseoppbygging og oppgaveutførelse. Samtidig har det vært vektlagt å ha avklart rollefordeling mellom administrative oppgaver og utviklings- og driftsoppgaver i forbindelse med prosjektet. Det har også vært viktig å holde et helhetsspektiv på forandring gjennom å forankre prosjektets leveranser i, og utenfor, Universitetsbibliotekets virksomhet. Dette for å sikre målet om at de nye bibliotekfunksjonene skal være levedyktige

også etter prosjektets slut. Spesielt gjelder dette områdene arbeidsprosedyrer, verktøy, kompetanse og kapasitet for videre drift

Det første seminaret i prosjektet ble holdt 16. april 2013. Vi opplevde god deltakelse og gode diskusjoner. Seminaret bestod av presentasjoner fra prosjektgruppen, og presentasjoner fra samarbeidspartnere i og utenfor Universitetet i Bergen. Se vedlagt plan for seminaret.

5.2 Tjenestemodell og samarbeid

Prosjektet Digitale fulltekstarkiv vil spesielt fremholde samarbeidet med prosjektene Linked Data – et nettverk!, Clarino og DM2E. Disse prosjektene har tilført oss kunnskap og ellers gitt oss positive faglige impulser og bidrag. De har alle viktige fellesnevner med vårt prosjekt. Linked Data – et nettverk! arbeidet nettopp med RDF-sammenlenking av datasett. Clarino etablerer teknisk infrastruktur for elektroniske tekst- og språkressurser og er derfor svært nærliggende til vårt prosjekt. Likeledes er DM2E et nærliggende prosjekt innholdsmessig, siden det arbeider med å lage verktøy og framgangsmåter for eksport av data og metdata i XML- og RDF-formatene. Felles for alle prosjektene er at materialet er tekstlig, språklig, eller fotografisk. DM2E og Linked Data – et nettverk! arbeider med historiske data, mens Clarino inkluderer både nyere og eldre data.

Digitale Fulltekstarkiv har skapt en biblioteksfunksjon som har gjort Universitetsbiblioteket bedre rustet til å møte behovet fra våre egne forskningsmiljøer, først og fremst innen humaniora, for å ivareta forskningsressurser både administrativ og teknisk.

Den tjenestemodellen som vi har utviklet under prosjektet omfatter grunnleggende oppgaver som dag-til-dag vedlikehold, teknisk støtte og enkel modifisering, justering av visningsformater, samt tillegg av nytt materiale. Universitetsbiblioteket ser på dette som en del av sin digitale forvaltning og tar sikte på å finansiere de grunnleggende oppgavene innenfor sitt ordinære budsjett basert på grunnbevilgningen fra Universitetet i Bergen (jfr. figur 1). Ved henvendelser om mindre utviklingsoppdrag som inneholder oppgaver som oppgradering, konvertering, sammenslåinger og annen videreutvikling etterspør Universitetsbiblioteket finansiering gjennom oppdragsgiveren. Det betyr som regel egenbetaling fra et institutt eller prosjekt. Denne modellen har fungert godt, og den har så langt vi kan se vunnet forståelse. Siden vi løpende har dokumentert alle aktiviteter, har det vært enkelt for prosjektet å kategorisere oppgavene og løpende arbeide med å finne en modell som fungerer for så vel Universitetsbiblioteket og ikke minst forskningsmiljøene. Vi ser også for oss at samarbeidspartnere kan fungere som underleverandører til Universitetsbiblioteket for å møte et behov som vi ikke dekker selv, men der forskningsmiljøet fortsatt forholder seg til Universitetsbiblioteket som overordnet partner. Den siste byggeklossen i vår modell er større utviklingsoppdrag som omfatter nyutvikling av ressurser og verktøy, og forskning. Ved slike henvendelser vil vi søke om ekstern finansiering og organisere samarbeide med andre partnere og sannsynligvis heller ikke stå som ansvarlig for arbeidet.

Vi tror at denne teknologiutviklingen i biblioteksektoren kommer til å fortsette. Vi tror på at håndtering, sikring og bevaring av fysiske og digitale informasjonsressurser vil være en viktig oppgave for fagbibliotekene å tilby.

I lys av det prosjektet som vi nå har gjennomført, kunne vi ønske oss vurderingsformer fra Nasjonalbiblioteket som i større grad tar hensyn til muligheten for å åpne og dele data. Slik vi forstår det, kan midler pr. i dag bli delt ut til enkelte utviklingsprosjekter uten at man stiller krav til gjenbruk og kobling av data. Vårt forslag i denne forbindelse vil være at det innføres definerte krav til åpen datadeling. Den modellen som det Digitale Fulltekst-prosjektet har utarbeidet, mener vi kan være interessant i denne sammenhengen. Modellen kan skaleres og fungere som en paraply for ytterligere datasett.

Vi har under prosjektets gang knyttet et vesentlig tettere samarbeid med forskningsmiljøer på flere nivåer, først og fremst innen det humanistiske fakultet. Prosjektet har også gitt oss et utvidet kontaktnett lokalt og nasjonalt med andre fagbibliotek. Til sist har også prosjektet åpnet opp for en internasjonal deltakelse med konkrete leveranser i europeiske infrastrukturprosjekt som DM2E og Clarino.

5.3 Tilgjengelig open source programvare

En heldig omstendighet, og nødvendig for muligheten av å implementere komponentene av dataløsningene, har vært tilgjengeligheten av stadig bedre open source programvare for å arbeide med RDF-lenkede datasett. Jamfør figur 2 ovenfor. Sentrale komponenter er Protégé og LODspekr. Tilgjengeligheten av verktøy som disse gjør at vi med egen kompetanse kan legge til rette for arbeid på datasettene, og for nettvisning av dataene. Prosjektet Digitale Fulltekstarkiv har vært en gylden anledning til å arbeide med dette.

<http://protege.stanford.edu/>

<http://lodspeakr.org/>

6. Økonomi

Budsjett og regnskap for disponeringen av tilskuddet er vedlagt.

Se dokument: Budsjett og regnskap Digitale fulltekstarkiv.